

Utbyggingsområde midt
Prosjektnummer: B11989r
20. oktober 2023

Statens vegvesen

E1 36 Ryggjefonna i Skorgedalen. Skredsikring

Detaljreguleringsplan med konsekvensutredning

Temarapport Kulturarv

PlanID 0170

DOKUMENTINFORMASJON						
Rapport-tittel:	Detaljreguleringsplan E1 36 Ryggjefonna i Skorgedalen. Skredsikring. Konsekvensutredning (KU), Ikke prissatte fagtema, tema: Kulturarv					
Dato:	22. september 2023					
Versjon:	01					
Filnavn:	KU_Kulturarv_Rapport.doc					
Tiltakshaver:	Statens vegvesen, divisjon Utbygging, Utbyggingsområde midt					
Planmyndighet:	Vestnes kommune					
Planid:	Planid. 0170					
Utarbeidet av:	Tine Eikehaug, fagressurs kulturarv, Statens vegvesen.					
Sidemannskontrollert av:	Marit Anita Skrede, fagressurs kulturarv, Statens vegvesen.					
Godkjent av:						

Forside: Sprovsetra. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

Forord

Denne temarapporten er utarbeidet som et vedlegg til detaljreguleringsplan for skredsikring av E136 Ryggjefonna, Skorgedalen i Vestnes kommune. Konsekvensutredningen er utført etter metoden beskrevet i Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyser.

Rapporten omhandler tema Kulturarv, som er et ikke-prissatte tema. Fagtemaet omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap.

Formålet med analysen er å frambringe kunnskap om verdifulle områder for temaet, og belyse konsekvensene av skredsikringstiltaket. Fagansvarlig for fagtema Kulturarv er Tine Eikehaug.

Tiltakshaver og ansvarlig for utredningen er Statens vegvesen. Prosjektleder for tiltaket i Statens vegvesen, Divisjon Utbygging, Utbyggingsområde midt, er Harald Inge Johnsen og planprosessleder er Lina Erika Öberg.

Bergen kontorsted,

22. september 2023

Innholdsfortegnelse

Forord.....	3
Innholdsfortegnelse	4
1 Sammenheng	6
1.1 Innledning.....	6
1.2 Kunnskapsgrunnlag	6
1.3 Kulturhistorisk kontekst	6
1.4 Dagens situasjon	7
1.5 Delområder og verdi	8
1.6 Vurdering av påvirkning og konsekvens.....	10
1.7 Samlet konsekvenser for fagtema.....	10
1.8 Vurderinger etter særlovverk, retningslinjer etc.	11
2 Bakgrunn for planforslaget.....	12
2.1 Formål med planen	12
2.2 Planområdet og tiltaksbeskrivelse	12
2.3 Overordnet planstatus i området	13
2.4 Forhold til konsekvensutredning og planprogram.....	14
2.5 Tiltakshaver	14
3 Konsekvensutredning og metode.....	15
3.1 Metode for konsekvensutredning.....	15
3.2 Trinn 1: Vurdering av konsekvens for delområder	15
3.3 Trinn 2: Konsekvens av alternativer	18
4 Om temautredningen Kulturarv	20
4.1 Formålet med konsekvensutredningen	20
4.2 Definisjon av fagtema Kulturarv.....	20
4.3 Utredningskrav	20
4.4 Utredningsområde	20
4.5 Overordnede mål og føringer.....	20
5 Kunnskapsgrunnlag	22
5.1 Generell beskrivelse av utredningsområdet	22
5.2 Kunnskapsgrunnlag	24
5.3 Registrerte kulturminner og kulturmiljøer i plan- og influensområdet	25
5.4 Kulturhistorisk beskrivelse av området.....	26
5.5 Usikkerhet knyttet til tiltaket	27
5.6 Usikkerhet knyttet til datagrunnlaget.....	28
6 Trinn 1: Verdi og konsekvens for delområder.....	29
6.1 Delområde 1: Den Trondhjemske postvei.....	31

6.2	Delområde 2: Bakkesetra	34
6.3	Delområde 3: Ellingsgarden	38
6.4	Delområde 4 Sprovsetra.....	42
6.5	Delområde 5 Øvre Skorgedalen	46
6.6	Verdikart for delområder	48
6.7	Oppsummering verdi.....	49
6.8	Oppsummering verdi, påvirkning og konsekvens - samletabell	50
6.9	Referansealternativet (null-alternativet)	51
6.10	Sammenstilling av konsekvenser	51
7	Miljøoppfølging	52
8	Referanser	53

1 Sammendrag

1.1 Innledning

Konsekvensanalysen er utarbeidet etter Statens vegvesens *V712 Håndbok for konsekvensanalyser* (2021). Formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder for fagtema og belyse konsekvensene av planforslaget.

Fagtema kulturarv er definert i V712 som materielle og immaterielle spor etter menneskelig virksomhet. Temaet omhandler kulturminner, kulturmiljø og kulturhistoriske landskap, inkludert bylandskap.

Planområdet og influensområdet er analyseområdet. Planområdet er likt for alle fag, mens influensområdet vil variere fra tema til tema.

Plan- og influensområdet ligger i Vestnes kommune, i øvre del av Skorgedalen. Planforslaget innebærer bygging av skredvoll ved Ellingsgarden for å sikre vegen mot snøskred.

1.2 Kunnskapsgrunnlag

Kunnskapsgrunnlaget er hentet fra offentlige databaser, som Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden, oppslagsverk og tilgjengelige nettsider, med mer. Det er også utført befaringer i området.

I 2023 gjennomførte Møre og Romsdal arkeologiske registreringer etter §9 i planområdet, se rapport: *Møre og Romsdal fylkeskommune Arkeologisk rapport 2023 Reguleringsplan for skredsikring langs E39/E39 Ryggjefonn i Skorgedalen*. Rapporten ble ferdigstilt 30.06.2023.

Rapporten konkluderte med at det ikke ble gjort funn av nye ukjente automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.

1.3 Kulturhistorisk kontekst

Skorgedalen strekker seg vestover fra Tresfjorden, og planområdet er i øvre del av dalen, vel 6 km fra fjorden. Ved fjorden viser arkeologiske funn at gårdsdannelsene skjer i jernalder. I Skorgedalen, hvor det var langt mer skrin jord enn ved fjorden, har lokalhistorikere anslått at bosetningen skjedde langt senere, kan hende i mellomalderen, for så å bli lagt øde igjen etter Svartedauden (Rekdal 1973:48 og Skeidsvoll 1959:24). Dagens stedsnavn i Skorgedalen består av ganske nye navn, noe som kan bety at eldre navn på gårder har gått ut av bruk etter Svartedauden. Unntaket er Sprov, som er vurdert å være blant de eldste naturnavn som finnes i Vestnes.

I årene etter Svartedauden har trolig Skorgedalen vært brukt som utmarksområder for gårdene lengre øst ved fjorden. Først utpå 1500-tallet tok folketallet seg opp igjen og førte til et større behov for mer jordbruksareal, og mange av ødegårdene etter Svartedauden ble tatt opp igjen som selvstendige bruk. Både gården Fremstedalen, som er den øverste gården i Skorgedalen, og Ellingsgarden, ble tatt opp igjen som selvstendige gårder på 1500-tallet. Bakke (Bakkesetra) og Sprov (Sprovssetra) bosettes ikke på nytt, men forblir seterbruk for andre gårder.

Det har vært fast ferdselsveg mellom Sunnmøre og Romsdalen gjennom Skorgedalen og Ørskogfjellet, og ifølge sagn skal det ha gått en kongeveg her på begynnelsen av 1600-tallet (Skeidsvoll 1959: 553). Trolig er det snakk om en viktig allfarveg. På slutten av 1700-tallet ble Den Trondhjemske postvei anlagt her. Postvegen fulgte trolig den gamle ride- og allfarvegen som var her fra før av. I 1816 ble Ellingsgarden fast skystasjon på ruta mellom Vestnes og Sjøholt. Her var også overnatting for reisende.

Figur 1 Skyssgården Ellingsgard fotografert sist på 1880-tallet av Knud Knudsen (eier av foto - UiB). Til høyre er dagens situasjon. Ellingsgården er et vernet kulturminne. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

1.4 Dagens situasjon

Det er ikke kjente funn av automatisk fredete kulturminner i plan- og influensområdet, men her er flere registrerte kulturminner fra nyere tid, også av nasjonal og regional interesse. De viktigste i så måte er Den Trondhjemske postvei (Askeladden id. K464) og Ellingsgarden (Askeladden id. 227369), som er en tidligere skystasjon og et regional vernet kulturmiljø. Dette kulturmiljøet er også angitt med hensynssone H570 i kommuneplanen. Mye av postvegen eksisterer fortsatt fra Fremstedalen, over Ørskogfjellet til Sjøholt, men er borte i selve planområdet, nedbygget av dagens europaveg.

Sett bort fra Sprovsetra og mindre områder ved Ellingsgarden er kulturlandskapet i plan- og influensområdet i dag preget av gjengroing og endret bruk.

I et større influensområde, som er definert som Bakkesetra, Fremstedalen, Ellingsgarden og Sprov, er det registrerte kulturminner knyttet til bruken av kulturlandskapet (rydningsrøyser ved Fremstedalen, Askeladden id. 270431 og 270435), eldre bygninger (SEFRAC), hulveg (Bakkesetra Askeladden id. 270441), bautasteinslokalitet (Fremstedalen, Askeladden id. 270428) og tradisjonslokalitet knyttet til forhistorisk stedsnavn (Sprov, Askeladden id. 244186).

Figur 2 Sprovsetra har et åpent og godt lesbart kulturlandskap. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

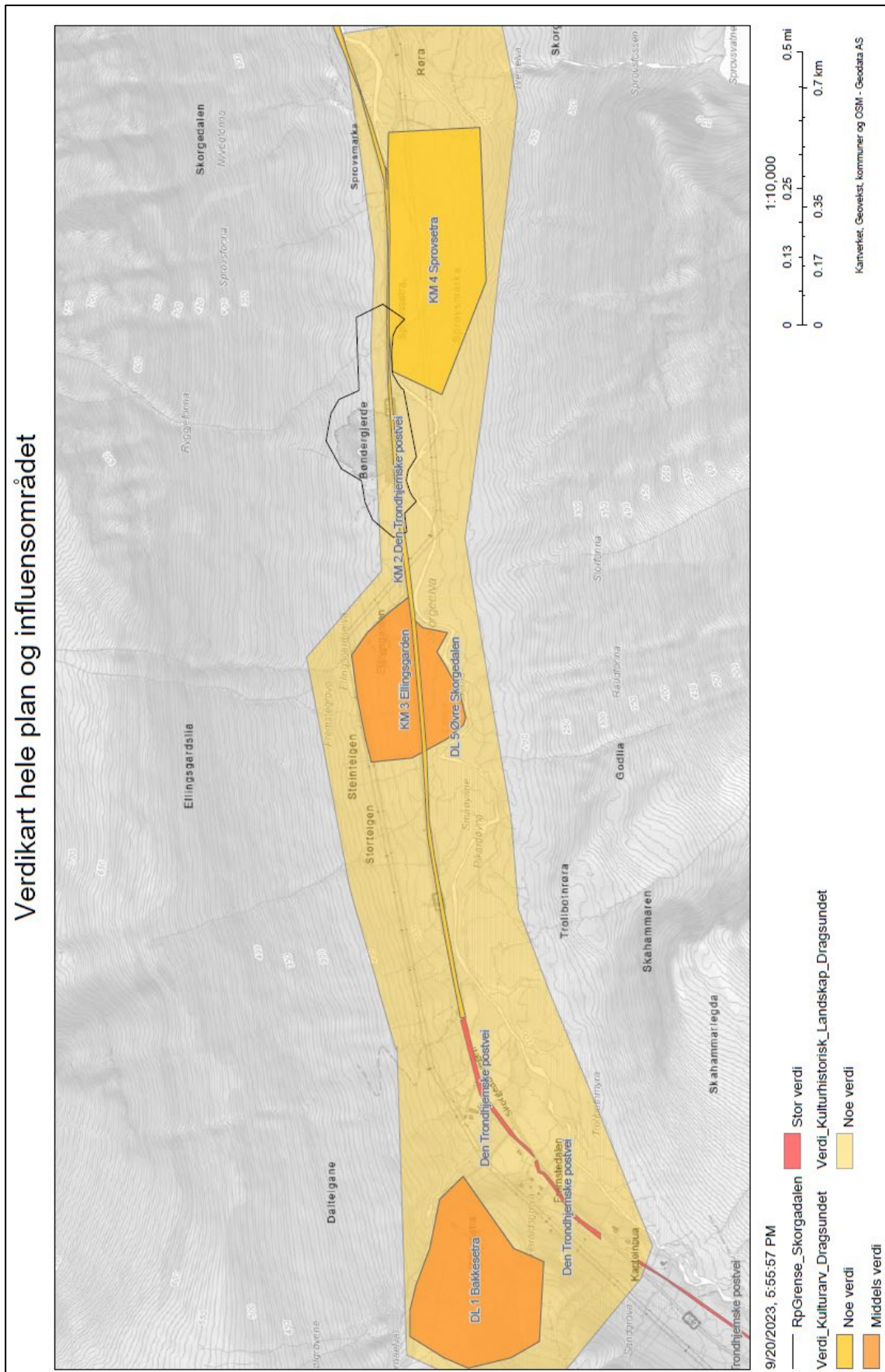
1.5 Delområder og verdi

Plan og influensområdet er delt inn i 5 delområder, som vist i verditabell under:

Tabell 1-1: Oversikt over kulturmiljøer (KM) og kulturlandskap (KL) og deres verdier.

Delområder	Vurdering	Verdi
KM 1 Den Trondhjemske postvei	Generelt har Den Trondhjemske postvei stor verdi og utgjør en viktig del av landets samferdselshistorie og nasjonsbygging. Men gjennom planområdet derimot er postvegen borte/tapt og nedbygd av dagens E39. En liten parsell finnes lengst vest på Ellingsgarden, men herifra og østover er vegen borte fram til Kjelbotn. Det er kun den historiske linjeføringen som vurderes å ha verdi her.	Noe verdi
KM 2 Bakkesetra	Selv om bygningene ikke har særlig høy alder, er bygningsmiljøet et klyngetun, en historisk tunform som har vært vanlig før utskiftingene, men som i dag er mer sjelden. Stølstunet er også lite berørt av moderne inngrep, noe som er med på å forsterke den kulturhistoriske verdien. Kulturlandskapet er noe preget av gjengroing, men er fortsatt lesbart og tydelig. Bygningsmiljøet og jordbrukslandskapet står i en tydelig sammenheng og har tidsdybde.	Middels verdi
KM 3 Ellingsgarden	Bygningsmiljøet på Ellingsgarden inneholder flere eldre bygninger som står i et klyngetun, en eldre tunform som før var vanlig, men som er mer sjelden i dag. Skysstasjoner var vanlige langs offentlige hovedveger, men sjeldent så autentiske som i dette delområdet. Kulturmiljøet bærer preg av forfall, noe som trekker ned verdien. Kulturmiljøet er vurdert å ha stor regional betydning og er regionalt vernet. Delområdet vurderes her til å ha stor verdi, men i nedre del av skalaen pga. forfall.	Stor verdi
KM 4 Sprovsetra	Delområdet er fortsatt i drift, og bygninger og omkringliggende kulturmark inngår i en kulturhistorisk kontekst som har vært vanlig i dette området, men som for de fleste tilsvarende støler er langt mindre lesbare enn ved Sprovsetra, noe som gir dette delområdet større betydning og opplevelse i lokal sammenheng. Den historiske konteksten er godt lesbar, og navnet er med og gir delområdet stor tidsdybde.	Middels verdi
KL 5 Øvre Skorgedalen	De kulturhistoriske sammenhengene finnes fortsatt, men er noe mindre lesbart da bruken av kulturlandskapet er endret de siste 50 årene. Generelt fremstår området som ganske gjengrodd. Tross gjengroing har området likevel kulturhistoriske sammenhenger som ligger i en kontekst og er av lokal betydning. Utenom grusuttaket og den store kraftlinja tvers gjennom området er det få moderne innretninger.	Noe verdi

Figur 3 Verdikart Kulturarv, Ørskogfjellet, nordre del av dagsonen.

1.6 Vurdering av påvirkning og konsekvens

Tabell 1-2 Samletabell verdi, påvirkning og konsekvens for fagtema Kulturarv

Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
Delområde KL 1 Den Trondhjemske postvei	Noe verdi	Ubetydelig	Postvegen ligger under E39 gjennom planområdet og verdien er knyttet til linjeføringen. Veglinje skal ikke endres, og den historiske linjeføringen vil være som før. Tiltaket medfører ubetydelig endring av delområdet.	Liten miljøskade for delområdet (0)
Delområde KM 2 Bakkesetra	Middels verdi	Ubetydelig	Delområdet blir ikke direkte berørt av tiltaket, men tiltaket vil ha visuell påvirkning for delområdet da det er god utsikt fra Bakkesetra nedover Skorgedalen. Den visuelle påvirkningen vil derfor være relativt liten. Skredvollen skal revegeteres og blir med årene grønn og dermed enda mindre visuell skjemmende.	Liten miljøskade for delområdet (0)
Delområde KM 3 Ellingsgarden	Stor verdi	Noe forringet	Delområdet blir ikke direkte berørt, men ligger i influensområdet og er lokalisert på gårdens utmark. Tiltaket vil kunne ha noe visuell påvirkning, men den vurderes å være liten til ubetydelig. Området mellom Ellingsgarden og tiltaksområdet er skogkledd slik at tiltaket trolig blir skjult og lite synlig fra gården. Tiltaket vil likevel endre opplevelsen av delområdet da det medfører til dels store endringer av utmarksområdet til Ellingsgarden.	Noe negativ konsekvens (-)
Delområde KM 4 Sprovsetra	Middels verdi	Noe forringet	Delområdet blir noe direkte og vil medføre noe tap av kulturmiljøet. Tiltaket vil medføre en visuell påvirkning. Skredvollen vil bli synlig fra delområdet. På sikt bli skredvollen bli grønn og gå mer i ett med landskapet. Utformingen av skredvollen som et nytt stort element i det trange dalrommet vil endre den kulturhistoriske opplevelsen av delområdet	Noe negativ konsekvens (-)
Delområde KL 5 Øvre Skorgedalen	Noe verdi	Noe forringet	Tiltaket vil plasseres i et område som allerede er påvirket av moderne inngrep. Plasseringen midt i delområdet og størrelsen på tiltaket vil likevel ytterligere splitte opp det kulturhistoriske landskapet og svekke kulturhistoriske sammenhenger. Det vurderes også at tiltaket berører en mindre viktig del av kulturlandskapet og at delområdet likevel vil kunne fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet.	Noe negativ konsekvens (-)

1.7 Samlet konsekvenser for fagtema

Tiltaket blir vurdert opp mot et referansealternativ (null-alternativ). Dette alternativ innebærer at tiltaket ikke blir bygd og at dagens situasjon beholdes, samt at det inkluderer planlagte tiltak i området. I dette området er det ingen planlagte tiltak som vil inngå i null-alternativet.

For kulturarv vil oftest et nullalternativ være best da dette innebærer ingen nye endringer knyttet til fagtema.

Tabellen nedenfor sammenstiller konsekvensene:

Tabell 1-3 Avveining og rangering av samlede konsekvenser for fagtema Kulturarv for skredvoll, etter tabell 6-4 i håndbok V712

Delområde	Alt. 0	Alternativ med skredvoll
Delområde KM1	0	Liten miljøskade for delområdet
Delområde KM1	0	Liten miljøskade for delområdet
Delområde KM3	0	Noe miljøskade for delområdet
Delområde KM4	0	Noe miljøskade for delområdet
Delområde KL5	0	Noe miljøskade for delområdet
Avveining		Liten andel med konflikter, delområder har lave konsekvensgrader, konsekvensgrad 1 minus dominerer. Høyere konsekvensgrad forekommer ikke.
Samlet vurdering	0	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	2
Forklaring til rangering		Dagens situasjon, referansealternativet, er det beste for tema kulturarv da det ikke medfører konflikter for fagtema. Dagens situasjon der deler av planområdet er et grustak er også et moderne inngrep i kulturlandskapet, men skredvoll er et langt større inngrep som i enda større grad vil påvirke og svekke kulturhistoriske sammenhenger.

1.8 Vurderinger etter særlovverk, retningslinjer etc.

Planforslaget vil ikke være i konflikt med automatisk fredete kulturminner eller kulturminner vernet etter kulturminneloven.

Planen medfører nærføring til Ellingsgården, et regionalt vernet kulturmiljø som også er angitt med hensynssone H570 i kommuneplanen for Vestnes. Delområdet blir ikke direkte berørt, og visuell påvirkningen er vurdert å ikke gi endringer av verneverdien.

I planområdet er Den Trondhjemske postvei, men på strekningen fra Fremstedalen og østover forbi planområdet er vegen borte/ligger under dagens E39/E136, og planforslaget medfører ingen endring for Den Trondhjemske postvei.

2 Bakgrunn for planforslaget

2.1 Formål med planen

Reguleringsplanen E136 Ryggjefonna i Skorgedalen er et skredsikringstiltak som skal hindre fare for nye ras langs E39/E136 i Skorgedalen. Tiltaket innebærer etablering av en skredvoll som skal sikre at skred blir fanget opp bak vollen og ikke treffer vegen.

Planarbeidet vil gi grunnlag for samfunnsnyttig bruk av overskuddsmasser fra tunnelbygging ved etablering av ny E39 på strekningen Ålesund-Molde.

2.2 Planområdet og tiltaksbeskrivelse

Planområdet befinner seg langs E39/E136 ved grustaket Bøndergjerdet under Ryggjefonna ved Ellingsgarden (gnr. 30) i Skorgedalen. Avgrensing er vist i kart, figur 1.

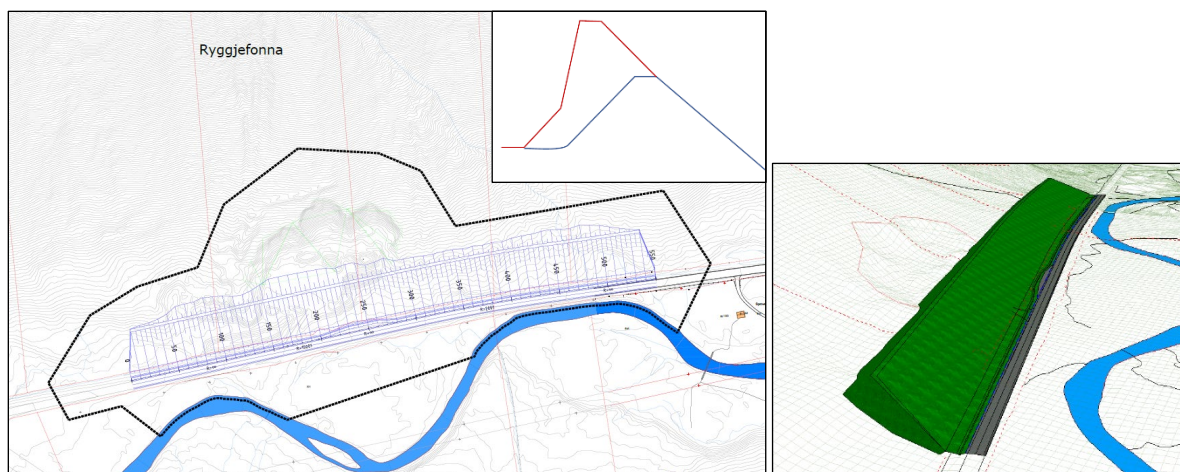
Skredtiltaket utformes som fangvoll med en utstrekning på ca. 500-600 m, og plasseres på nordlig side langsetter E39/E136, nærmest skredterrenget. På sørlig side av E39/E136 er det tatt med areal mot Skorgeelva for at sikre ivaretagelse av vannførende bekker.

Området er tidligere skredsikret med kjepler og fangvoll etablert på 1970- og 90-talet. Etter at siste tiltaket ble gjort i 1995 har snøskred likevel kommet ut på vegen. Dagens skredsikring oppfyller dermed ikke akseptkriteriene.

Figur 4 Detaljregulering for skredsikring ved Ryggjefonna i Skorgedalen langs E39/E136 der planområdets plassering er markert i rødt.

Det er lagt ved skisse som viser avgrensninga av planområdet hvor tiltaket skal gjennomføres i oppstartsvarselet, se figur under.

Figur 5 Kart viser planområde i varsel ved oppstart. Prinsippskisse viser utbedring av eksisterende fangvoll med ny vollgeometri i rødt på utsnitt øverst. Utforming skal bearbeides før endelig plan sendes på høring.

Figur 6 Ryggjefonna ligger inntil E39/E136 på nordsiden av dalen.

2.3 Overordnet planstatus i området

Kommunale planer

Arealet planområdet ligger i er regulert som LNF-område i gjeldende kommuneplan. Det er ingen reguleringsplaner i området, og nye planer i området er ikke kjent.

Gjeldende reguleringsplan for ny E39

Reguleringsplanen for ny E39 Ørskogfjellet- Vik, planID_0158, omtaler plassering av massedepoier og bruk av masser som ikke kan benyttes i vegbygginga. Behov for masser, plassering og omfang av skredvoller er beskrevet i notat «Notat B11799-skred-01-Drivsnø over Ørskogfjellet, datert 28.04.2021, utarbeidet av Statens vegvesen.

Reguleringsplan for E39 Ørskogfjellet-Vik presiserer at realisering av ny E39 vil gi noe overskudd av masser som kan benyttes til formål som bygging av skredvoller langs E39/E136 i Skorgedalen. Ytterligere skredsikring kan videre bli vurdert.

Utdrag fra planbeskrivelsen:

«I 2016 utarbeidet Statens vegvesen et forslag til skredsikring av aktive skredpunkter på riksveger i Møre og Romsdal, bl.a. tre skredpunkt i Skorgedalen opp mot Ørskogfjellet. I forbindelse med reguleringsarbeidet E39 Ørskogfjellet-Vik er det foretatt en foreløpig vurdering av behovet for steinmasser knyttet til disse tiltakene (Notat B11800- Skred, datert 28.04.2021 SVV v/ Halgeir Dahle). Statens vegvesen planlegger utarbeide og fremme egen reguleringsplan for skredsikringstiltakene senhøsten 2022.»

Ryggjefonna i Skorgedalen er vurdert i notatet til å ha størst behov for skredsikring. Eventuell fremtidig skredsikring ved Ellingsgarden og Sprovsfonna bør reguleres som egne planer dersom behovet vurderes slik. Omfang og utforming av skredvoller er beskrevet i notatet.

Tiltaket vil kunne realiseres dersom ny E39 strekning Ørskogfjellet-Vik blir bygget.

2.4 Forhold til konsekvensutredning og planprogram

I samråd med Vestnes kommune har Statens vegvesen vurdert at prosjektet utløser krav om konsekvensutredning (KU) i samsvar med forskrift om konsekvensutredning, § 8, bokstav a) der tiltakets karakter jf. KU-forskriftens vedlegg II pkt.11 faller under andre prosjekter, bokstav k). Deponier for masse på land og i sjø større enn 50 dekar eller 50 000 m³ masse.

Vestnes kommune har i tillegg vurdert at de ikke stilles krav om planprogram for detaljreguleringsplanen, jfr. KU-forskriftens § 8, bokstav a).

Se vedlegg:

- Referat fra samrådsmøte med Vestnes kommune 15.11.2022
- Innspill til planarbeidet ved oppstartsvarsel

Konsekvensutredning vil bli gjennomført for aktuelle temaer jf. forskrift om konsekvensutredning (KU-forskriften). KU vil gjennomføres etter § 10 i KU-forskriften og følgende fagtema vil bli utredet:

- Naturmangfold
- Landskapsbilde
- Kulturarv
- Skredfare

For disse temaene er det laget egne temarapporter som er ligger som vedlegg til denne detaljreguleringsplanen. Sammendrag er lagt inn i planbeskrivelsen.

2.5 Tiltakshaver

Statens vegvesen er tiltakshaver og utarbeider planforslaget i samsvar med pbl § 3-7.

3 Konsekvensutredning og metode

3.1 Metode for konsekvensutredning

Metoden for konsekvensutredning av ikke-prissatte temaer gjennomføres iht. Statens vegvesens håndbok V712 *Konsekvensanalyser* (2021). Metoden sikrer en systematisk, helhetlig og faglig analyse av de konsekvensene et tiltak medfører. En forkortet versjon av de viktigste trinnene i metoden er gjengitt under. For den komplette metoden henvises det til håndboken.

Konsekvensutredning for ikke-prissatte tema gjennomføres etter en tre-trinns metode. Trinn 1 og trinn 2 skal gjøres for alle fagtemaene. Trinn 3 er en samlet konsekvensvurdering av alle ikke-prissatte fagtema, og inngår ikke i denne temarapporten.

3.2 Trinn 1: Vurdering av konsekvens for delområder

På grunnlag av innsamlet kunnskap deles utredningsområdet inn i enhetlige delområder. Et delområde er definert som et område som har en enhetlig funksjon, karakter og/eller verdi og som derfor skiller seg fra tilgrensende areal. Alle figurer og tabeller i dette kapitlet er hentet fra håndbok V712.

Tabell 3-1 Registreringskategorier for fagtema Kulturarv

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industrianlegg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, vegger, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokaliteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ⁷⁰ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtreddende.
Infrastruktur	Historiske vegger, jernbane, vannveger, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registrert - Nasjonale kulturminneinteresser i by).

Verdivurdering

Vurdering av hvor verdifullt et delområde er, dvs. hvor stor betydning delområdet har i et nasjonalt perspektiv. Skala for vurdering av verdi er fem-delt, fra «uten betydning» til «svært stor verdi».

Kriterier for verdisetting for Kulturarv er gitt i tabellen under:

Tabell 3-2 Verdikriterier for verdisetting for fagtema Kulturarv – Kulturmiljønivå og landskapsnivå.

	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå					
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonal betydning
Arkitekturhistorisk betydning		bygningstilstand som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningstilstand som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person
Landskapsnivå					
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonal betydning (er unikt)

Vurdering av tiltakets påvirkning

Med påvirkning menes en vurdering av hvordan det samme området påvirkes som følge av et definert tiltak. Påvirkning vurderes i forhold til referansesituasjonen (null-alternativet).

Skala for vurdering av påvirkning er femdelt, fra «sterkt forringet» til «forbedring». Kriterier for å vurdere påvirkningsgrad for Kulturarv er gitt i tabell under:

Tabell 3-3 Skala for vurdering av påvirkning for fagtema Kulturarv

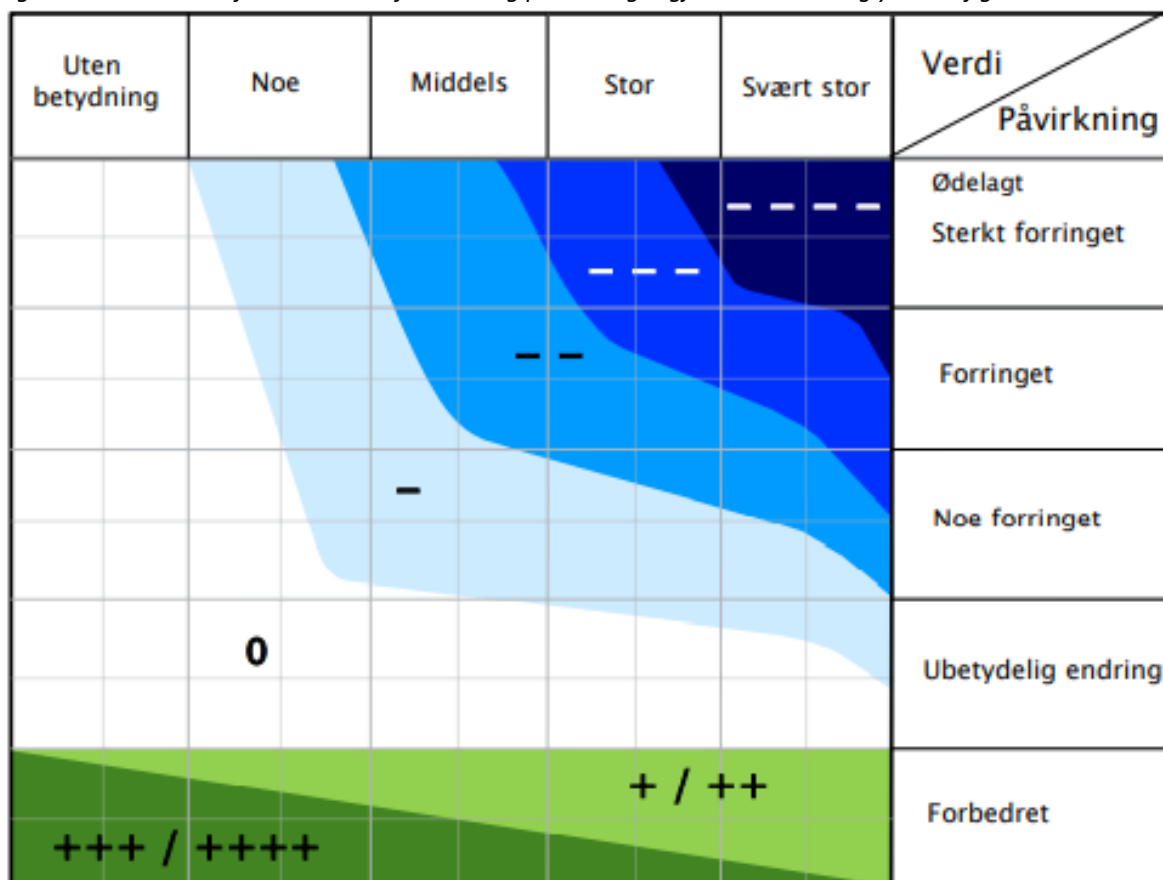
Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø. Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Foringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet. Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

Vurdering av tiltakets konsekvens

Konsekvens framkommer ved sammenstilling av verdi og påvirkning i henhold til «konsekvensvifta» og veiledning i tabell. Konsekvensene er en vurdering av om et definert tiltak vil medføre forbedring eller forringelse av et delområde.

Vurdering av påvirkning og konsekvens relateres til den ferdig etablerte situasjonen, men for kulturarv vil også anleggsarbeid kunne gi varige endringer.

Figur 7 «Konsekvensvifta». Skalaene for verdi og påvirkning utgjør hhv. x-akse og y-akse i figuren

Tabell 3-4 Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	De alvorligste miljøskadene et delområde kan få. Gjelder bare for delområde med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Vesentlig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/minimal (0)	Liten miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe bedring (+), betydelig miljøbedring (++)
+++ / +++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Skal i hovedsak brukes der delområde med liten eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

3.3 Trinn 2: Konsekvens av alternativer

Etter at konsekvensen for hvert delområde er utredet, gjøres en samlet konsekvensvurdering av hvert utbyggingsalternativ/utbyggingsalternativet. Skala og kriterier framgår av tabell under. Den samlede vurderingen kan vekte delområder ulikt. I slike tilfeller vil dette komme frem i denne vurderingen. Beslutningsrelevant usikkerhet beskrives også. Forslag til skadereduserende tiltak som

kan bidra til å redusere de negative virkningene eller føre til forbedring skal beskrives, jf. V712 kap. 6.1.4.

Tabell 3-5 Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ.

Skala	Trinn 2: Kriterium for fastsetting av konsekvens for hvert alternativ
Kritisk negativ konsekvens	Svært stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Stor andel av strekning har særlig høy konfliktgrad. Vanligvis flere delområder med konsekvensgrad 4 minus (- - -). Brukes unntaksvis
Svært stor negativ konsekvens	Stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Vanligvis har stor andel av strekningen høy konfliktgrad. Det finnes delområder med konsekvensgrad 4 minus (- - -), og typisk vil det være flere/mange områder med tre minus (- - -)
Stor negativ konsekvens	Flere alvorlige konfliktpunkter for temaet. Typisk vil flere delområder ha konsekvensgrad 3 minus (- - -).
Middels negativ konsekvens	Delområder med konsekvensgrad 2 minus (- -) dominerer. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede
Noe negativ konsekvens	Liten andel av strekning med konflikter. Delområder har lave konsekvensgrader, typisk vil konsekvensgrad 1 minus (-), dominere. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede
Liten konsekvens	Alternativet vil ikke medføre vesentlig endring fra referansesituasjonen (referansealternativet). Det er få konflikter og ingen konflikter med høye konsekvensgrader
Positiv konsekvens	I sum er alternativet en forbedring for temaet. Delområder med positiv konsekvensgrad finnes. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	Stor forbedring for temaet. Mange eller særlig store/viktige delområder med positiv konsekvensgrad. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.

4 Om temautredningen Kulturarv

4.1 Formålet med konsekvensutredningen

Formålet med konsekvensutredningen er å få kunnskap om verdifulle områder for fagtema og belyse konsekvensene av utbyggingsalternativet.

4.2 Definisjon av fagtema Kulturarv

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap.

Kulturminner og kulturmiljøer er definert i Lov om kulturminner (kulturminneloven) som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljø er definert som er område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Kulturhistoriske landskap skal i denne sammenhengen forstås som større sammenhengende områder med kulturmiljøer, der den kulturhistoriske dimensjonen er framtrædende.

4.3 Utredningskrav

Det er ikke utarbeidet planprogram, men Vestnes kommune har stilt krav om at konsekvenser for aktuelle tema skal utredes, blant annet kulturarv.

4.4 Utredningsområde

Etter V712 skal konsekvensutredningen vurdere konsekvenser for planområdet med influensområde, og utredningsarbeidet gjennomføres med vurderinger av kjent kunnskap, befaringer og kartgrunnlag.

Influensområdet er området som vil bli påvirket av planen, enten direkte eller indirekte, som for eksempel visuelt og hvor tiltaket vil bli sett fra. Skorgedalen er naturlig avgrenset av landskapsrommet mellom fjellene, og influensområdet defineres som dalens utstrekning, og da særlig på tvers. På langs vurderes det at områder hvor tiltaket er synlig fra vil inngå i influensområdet.

Utredningsområdet for konsekvensanalysen er i hovedsak Ellingsgarden og Sprov, men også influensområdet i øvre del av Skorgedalen som blir påvirket visuelt. Områder øst for Sprov og lengre ned i Skorgedalen vurderes ikke da dalen svinger noe øst for Sprov slik at områder videre østover vurderes å ikke bli påvirket.

Konkret er det vurdert at synligheten til tiltaket strekker seg fra Bakkesetra i vest, som ligger høyt oppe med god utsikt ned Skorgedalen, til Sprovsfonna eller Nyvegfonna i øst, hvor dalen bøyer seg.

Gården Fremstedalen, har ingen visuell kontakt med planområdet, vil derimot ikke inngå i influensområdet for denne planen.

4.5 Overordnede mål og føringer

Det er et nasjonalt, overordnet politisk mål å sikre hensynet til kulturarv i all planlegging.

Stortingsmeldinger

Strategiske mål og resultatmål for kulturminnevernet er lagt fram i St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* og St.meld. nr. 35 (2012-2013) *Framtid med fotfeste*. Den nyeste kulturmiljømeldingen St.meld. 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken* bygger videre på disse og skal danne grunnlaget for kulturmiljøpolitikken i årene som kommer. For planlegging gjelder følgende nasjonale mål:

- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging. Målet viser at samfunns- og arealplanleggingen har et ansvar for å ivareta kulturmiljø. Målet understreker samtidig Norge sitt ansvar for og regjeringens sine ambisjoner om å følge opp FN sitt bærekraftsmål og Agenda 2030.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelser og bruk. Målet viderefører essensen i det tidligere strategiske målet for kulturminnepolitikken som er lagt fram i St.meld. nr. 16 (2004-2005).

Internasjonale forpliktelser

Norge har underskrevet flere internasjonale konvensjoner som forplikter nasjonal kulturmiljøpolitikk. De viktigste er:

- Verdsarvkonvensjonen, UNESCO 1972, skal sikre vern av verdas natur- og kulturarv.
- Granadakonvensjonen, Europarådet 1985, vern av Europas faste kulturminne og Europas arkitektur.
- Valettkonvensjonen, Europarådet 1992, om vern av den arkeologiske kulturarven.
- Den europeiske landskapskonvensjonen, Europarådet 2000, pålegger alle land å verne, planlegge og forvalte landskap, herunder kulturlandskap, i tråd med konvensjonens intensjoner.
- Faro-konvensjonen, Europarådet 2005: rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet.

Kulturminneloven

Kulturminneloven regulerer forvaltningen av fredete og verneverdige kulturminne og kulturmiljø. Formålet med loven er å sikre at kulturminne og kulturmiljø med sin egenart og variasjon blir sikret og vernet både som del av vår kulturarv og identitet, og som ledd i helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Plan- og bygningsloven (pbl)

Plan- og bygningsloven er det viktigste planverktøyet for å ta vare på mangfoldet av kulturminner, kulturmiljø og landskap. Som planmyndighet får derfor kommunen en sentral rolle i forvaltningen av kulturarven, som også er en viktig ressurs for kommunen sitt arbeid med god og bærekraftig samfunnsutvikling. Plan- og bygningsloven har med kulturminner og kulturmiljø som et eget ansvar under § 3.1 «*Oppgaver og hensyn i planlegging*». Her står det mellom annet at planer skal sikre kvaliteter og vern av verdifulle landskap og kulturmiljø.

Regional kulturplan for Møre og Romsdal fylkeskommune (2015)

Regional delplan for kulturminner (2015) gir en oversikt over et utvalg av viktige automatisk fredete kulturminner og kulturminne fra nyere tid som har nasjonal og regional verdi. Oversikten gjør fylkeskommunen sin forvaltning av kulturminner mer forutsigbar og fungerer som eit grunnlag for prioriteringer av vernetiltak og restaureringsarbeid.

5 Kunnskapsgrunnlag

5.1 Generell beskrivelse av utredningsområdet

Planområdet for detaljregulering «E136 Ryggjefonna i Skorgedalen. Skredsikring» ligger langs dagens E39/E136 mellom Sprovsetra og den gamle skysstasjonen på Ellingsgarden i Skorgedalen.

Planområdet ligger i øvre del av Skorgedalen, som ligger mellom fjellene Trolltinden i nord og Brustind og Blåtind mot sør, og 6 km fra Skorgeneset og Tresfjorden. Dalen strekker seg i øst-vest retning fra Tresfjorden opp til Ørskogfjellet, som er et større lavereliggende fjellområde mellom Sunnmøre og Romsdalen. Dalen er en U-dal hvor det langs fjellsidene finnes mye rasavsetninger og morenemasser fra istiden. Dalen har sitt navn etter Skorgeelva, som også er opphavet til gårdsnavnet Skorgen, som er blant de eldste gårder i området.

Figur 8 Skorgedalen sett fra sørvest. Kilde: 3D fra [Norge i bilder](#)

Planområdet omfatter masseuttaket ved Bøndergjerde, som ligger nedenfor Ryggjefonna. Det er i dag drift i masseuttaket. Området langs vegen ved dagens massetak er tidligere sikret med raskjegler og fangvoll. Disse er plassert på vestsiden av massetaket. Rassikringen ble etablert på 1970- og 90-tallet. I ettertid har snøskred likevel kommet over på vegen. Kjeglene er gjengrodd med lauvvegetasjon, og er lite synlige i dag.

Øvre delen av Skorgedalen har i dag store områder med lauv- og blandingsskog. Landskapet har endret seg mye de siste 50 årene, og er i dag preget av gjengroing av eldre kulturlandskap. Det er lite aktivt jordbruk igjen vest for Kjelbotnen, men her finnes mindre områder med dyrket mark, som ved Sprovsetra og Ellingsgarden. Det er også setre med åpent (kultur)landskap, som for eksempel Bakkesetra, viktige innslag i kulturlandskapet. På toppen av Skorgedalen flater terrenget ut der dalen og landskapsrommet åpner opp mot myrflatene på Ørskogfjellet.

Figur 9 Massetaket sett fra luften. Området ligger rett ved E39/E136. Eksisterende sikringstiltak ligger sørvest for massetaket. Skorgeelva renner i bunn av dalen. Høyspentlinje ligger også i dalbunnen. Kilde: 3D fra [Norge i bilder](#)

Figur 10 E39/E136 like øst for Ellingsgarden. Massetaket ved Ryggjefonna skimtes så vidt midt i bildet til venstre. Foto:?

Figur 11 Massetaket sett fra vegen. Foto:?

Figur 12 Vegetasjonsbelte mellom vegen og elva, sett oppover i dalen.

5.2 Kunnskapsgrunnlag

Under gjøres det rede for hvilken kunnskap om temaet konsekvensutredningen bygger på.

Databaser og kilder

Kunnskapsgrunnlaget for fagtema kulturarv til denne konsekvensutredninger er hentet fra offentlige tilgjengelige kilder og databaser.

Av kilder er det særlig Askeladden (www.asketadden.ra.no), Riksantikvarens database for kulturminner i Norge, som er grunnlag for analysen. Basen omfatter kulturminner og kulturmiljøer som er fredet etter kulturminneloven, eller som har en vernestatus, eller som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus). Databasen inneholder også kulturminner som er vurdert som verneverdige, som for eksempel listeførte kulturminner og regionalt verneverdige kulturminner.

SEFRAK-registeret er en landsdekkende oversikt over eldre bygninger, oftest eldre enn 1900. Registeret gir ingen vurdering av verneverdi, men gir en oversikt over eldre bebyggelse. Utreder må vurdere verneverdien ved de enkelte bygningene og miljøene.

Regional delplan for kulturminne Møre og Romsdal fylke (2015) og Kulturarvplan for Vestnes kommune (2019) er sentrale dokumenter. Disse gir en oversikt over hvilke kulturminner og kulturmiljø som er prioritert av Møre og Romsdal fylkeskommune og Vestnes kommune. Oversikt over områder som er vernet etter plan- og bygningsloven med angitt hensynssone med formål vern av kulturminne/kulturmiljø (plan- og bygningsloven 2008) eller spesialområde bevaring (plan- og bygningsloven 1985), finnes i kommuneplanen i Vestnes kommune.

Viktige historiske kilder som belyser et området sin historie og utvikling er bygdebøker, sogeskrift og annen lokalhistorisk litteratur, som i tillegg til lokale bibliotek kan finnes i Nasjonalbiblioteket (www.nasjonalbiblioteket.no). Videre kan historiske kartillustrasjoner og foto kan gi verdifull informasjon om områdets historie og endringer. Kartverket har en database over gamle kart på nettsiden Kartverket.no. Kartverket har også arkiv for flyfoto og satellittbilder tatt fra 1935 og fram til i dag. Jordskifteverkets arkiv har utskiftningskart som viser situasjonen før utskiftningen (www.arkiv.domstol.no), en viktig kilde for å belyse gårdsstruktur før og etter utskiftningene. Ellers har Digitalt museum (www.digitaltmuseum.no) en rekke historiske foto av landskap og steder og som kan belyse et steds historie.

Arkeologiske registreringer

I 2023 gjennomførte Møre og Romsdal arkeologiske registreringer etter §9 i planområdet, se rapport: *Møre og Romsdal fylkeskommune Arkeologisk rapport 2023 Reguleringsplan for skredsikring langs E39/E39 Ryggjefonn i Skorgedalen*. Rapporten ble ferdigstilt 30.06.2023.

Rapporten konkluderte med at det ikke ble gjort funn av nye ukjente automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet.

Befaring

I tillegg til overnevnte kilder er det også utført befaring av området, både i forbindelse med planarbeid for ny E39 Ørskogfjellet – Vik, og til denne planen.

5.3 Registrerte kulturminner og kulturmiljøer i plan- og influensområdet

Det er ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner i plan- og influensområdet. Det er likevel noen uavklarte kulturminner, som en hulveg (Askeladden id. 270441) og bautastein (Askeladden id. 270428), kulturminner som oftest vurderes som automatisk fredete, men som i dette området er merket med uavklart vernestatus.

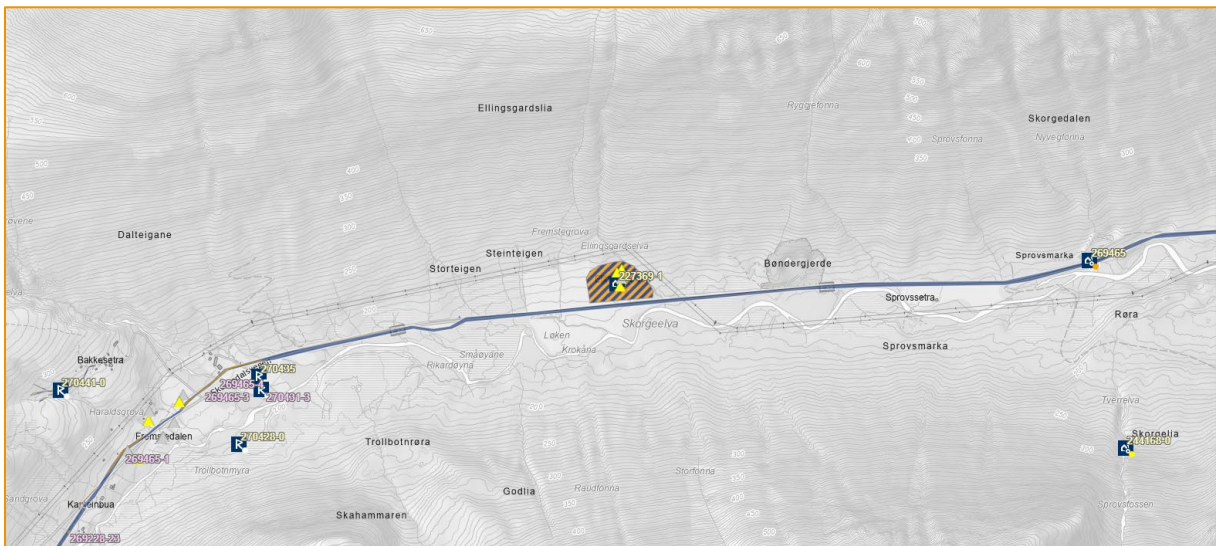
I Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden er det registrert et kulturminne i planområdet, Den Trondhjemske postvei, Askeladden, Askeladden id. K464. Se fig. 11

I influensområdet nær planområdet ligger et regionalt vernet kulturmiljø – Ellingsgarden, Askeladden id. 227369. Se fig. 12. Dette kulturmiljøet er også angitt ned hensynssone H570 i kommuneplanen.

I et større influensområde, som er definert som Bakkesetra, Fremstedalen, Ellingsgarden og Sprov, er det registrerte kulturminner knyttet til kulturlandskap (rydningsrøyser ved Fremstedalen, Askeladden id. 2704311-3 og 270435-1-3), eldre bygninger (SEFRAK), hulveg (Bakkesetra Askeladden id. 270441), bautasteinslokalitet (Fremstedalen, Askeladden id. 270428) og tradisjonslokalitet knyttet til forhistorisk stedsnavn (Sprov, Askeladden id. 244186).

Figur 13 Utklipp fra Askeladden, som viser planavgrensing og registrerte kulturminner.

Figur 14 Utklipp fra Askeladden i litt større målestokk enn figur 12.

5.4 Kulturhistorisk beskrivelse av området

Forhistorisk tid og middelalder

Øvre deler av Skorgedalen grenser opp mot Ørskogfjellet, hvor det er gjort funn etter jernvinne og kullbrenning, funn som er datert til jernalder. Benevnelsen jernalder er knyttet til perioden hvor kunnskap om og bruken av jern til redskaper og våpen fikk stor betydning, ikke minst for den generelle gårdsutviklingen.

Skorgedalen strekker seg vestover fra Tresfjorden. Langs fjorden er det funn som tyder på at de eldste gårdsdannelser skjedde ved overgangen mellom bronsealder og jernalder. Oppover i Skorgedalen er det få funn som gir sikker datering på bosetning. Lokalhistorikere har vurdert det slik at det skrinne jordsmonn øverst i Skorgedalen førte til en langt senere bosetning enn i de mer grøderike områdene rundt Skorgeneset. Jordsmonnet i Skorgedalen består av morenemasser, som er

tung å rydde. Men sannsynligvis har området vært brukt som utmarksområder, seter og beitemarker i lang tid, og trolig like lenge som det har vært folk i området.

Bygdebokforfatter Olav Rekdal er blant dem som mener at Skorgedalen må ha vært bosatt i mellomalderen. Han har anslått at gårdsdannelsen skjedde rundt eller etter 1100, men usikkerheten rundt årstallet er stor. Uansett må disse gårdene ha blitt lagt øde igjen etter Svartedauden (Rekdal 1973:48 og Skeidsvoll 1959:24). Dagens stedsnavn i Skorgedalen består av ganske nye navn, noe som *kan* bety at eldre navn på gårder har gått ut av bruk etter Svartedauden. Navnet Sprov er et unntak i så måte. Navnet som kan bety *å springe eller renne*, er opprinnelig et elvenavn, og et av de eldste kjente naturnavn i Vestnes kommune. Det er anslått at det kan ha oppstått alt i jernalderen, noe som er med å gi Skorgedalen stor tidsdybde.

Etter Svartedauden ble jordbruksaktiviteten konsentrert til de mest fruktbare områdene. De forlatte områdene ble oftest brukt som tilleggsjord til hovedgårdene. Ifølge Rekdal er det mye som tyder på at Skorgedalen må ha vært brukt som seterbol, slåttemarker og havnehager av de gjenværende hovedgårdene langs fjorden.

Blant de mest spesielle kulturminnene i området er de reiste bautasteinene på toppen av Sandtinden og Trolltinden (Id138798-1), som omkranser Skorgedalen. På ett sted er det minst 51 reiste steiner. Disse er trolig svært gamle. Slike bautasteinslokaliteter som ligger på toppen av høye fjell ser ut til å være en tradisjon langs sørvestbredden til Romsdalsfjorden og sør på Sunnmøre. I tillegg til de nevnte lokalitetene finnes også slike steiner på Keipen/Blåfjell (Id 138800-1) og på Blåskjerdings (Id 138799-1) nord for Trolltinden. Steinene på Blåskjerdings er nevnt allerede av prest, naturforsker og topograf Hans Strøm (1726-1797) i hans reisebeskrivelser fra midten av 1700-tallet, der han mener forklaringen på fenomenet er at steinene ble reist da vannet fra syndefloden trakk seg tilbake. I dag er opphavet og alderen til steinene fortsatt et mysterium.

Nyere tid (etter reformasjonen)

Først utpå 1500-tallet tok folketallet seg opp igjen og førte til et større behov for mer jordbruksareal, og mange av ødegårdene etter Svartedauden ble tatt opp igjen som selvstendige bruk. Både gården Fremstedalen, som er den øverste gården i Skorgedalen, og Ellingsgarden, ble tatt opp igjen som selvstendige gårder på 1500-tallet. Bakke (Bakkesetra), omtalt som «Bakke-Ødegård» i skriftlige kilder (Rekdal 1973:48), og Sprov (Sprovsetra) bli derimot ikke bosatt på ny, men blir oppkjøpt som seterbruk.

Det har vært fast ferdselsveg mellom Sunnmøre og Romsdalen gjennom Skorgedalen og Ørskogfjellet, og ifølge sagn skal det ha gått en kongeveg her på begynnelsen av 1600-tallet (Skeidsvoll 1959: 553). Trolig er det snakk om en viktig allfarveg. På slutten av 1700-tallet ble Den Trondhjemske postvei anlagt her. Fra vorren ved Vestnes gikk denne til Skorgen og videre gjennom Skorgedalen, over Ørskogfjellet til Sjøholt, derfra videre til Amdam og mot Hellesylt. Postvegen fulgte trolig den gamle ride- og allfarvegen som var her fra før av.

Mye av postvegen er fortsatt synlig i dag, ikke minst over Ørskogfjellet til Sjøholt. I 1816 ble Ellingsgarden fast skystasjon på ruta mellom Vestnes og Sjøholt. Her var også overnatting for reisende. Postvegen passerte Ellingsgarden omtrent i samme trase som dagens E39 og mye av vegen er borte gjennom Skorgedalen. Fra Fremstedalen ligger vegen mye intakt like til Sjøholt.

5.5 Usikkerhet knyttet til tiltaket

Usikkerhet kan påvirke vurderinger i konsekvensutredningen. Usikkerheten er først og fremst knyttet til om skredvollen blir grønn etter noen år. Det er knyttet usikkerhet til revegetering av skredvollen vil lykkes. Dette er avhengig av forhold knyttet til jordmasser, vanntilførsel, tilsåing og lokalklima, bl.a.

Rigg- og anleggsområde er vist i reguleringsplanen, og det er knyttet usikkerhet til om de vil bli benyttet og om de vil gi permanente inngrep/skader i ettertid.

5.6 Usikkerhet knyttet til datagrunnlaget

Det er i denne planen liten usikkerhet knyttet til datagrunnlaget i planområdet i og med at fylkeskommunen har gjennomført arkeologiske undersøkelser etter §9 i Kulturminneloven.

6 Trinn 1: Verdi og konsekvens for delområder

Plan- og influensområdet til ny E39 er delt inn i 5 delområder der 4 er kulturmiljø og 1 er på landskapsnivå. Vær oppmerksom på at inndelingen av delområdene er tilpasset dette prosjektet. I andre sammenhenger vil det kunne deles inn på andre måter.

Delområder er:

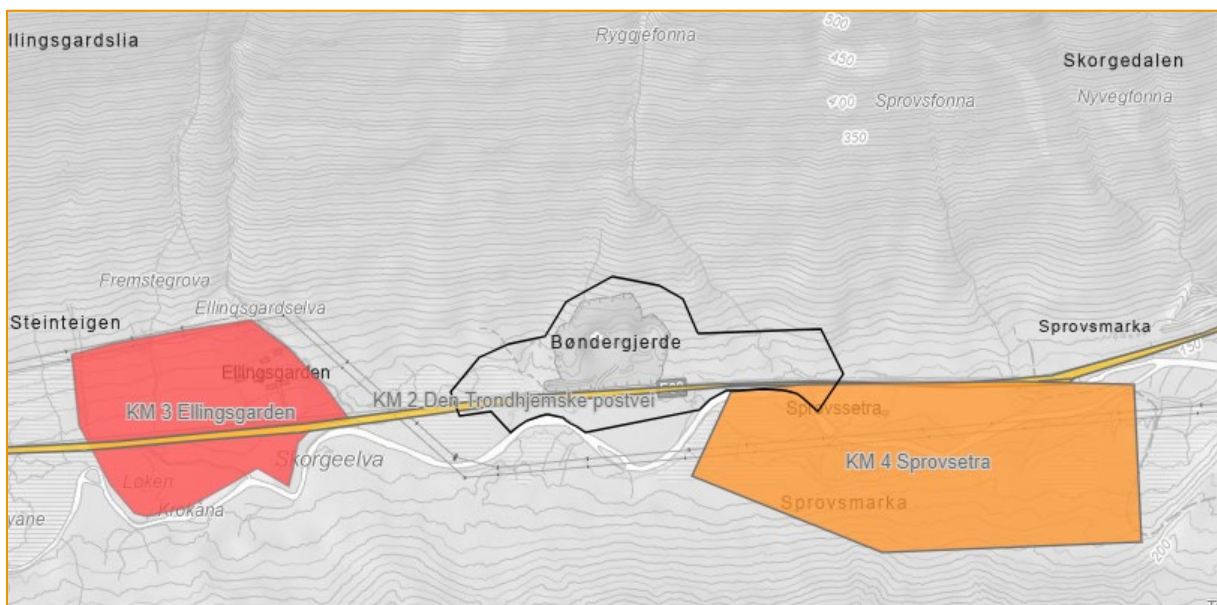
Delområde 1 Den Trondhjemske postvei

Delområde 2 Bakkesetra

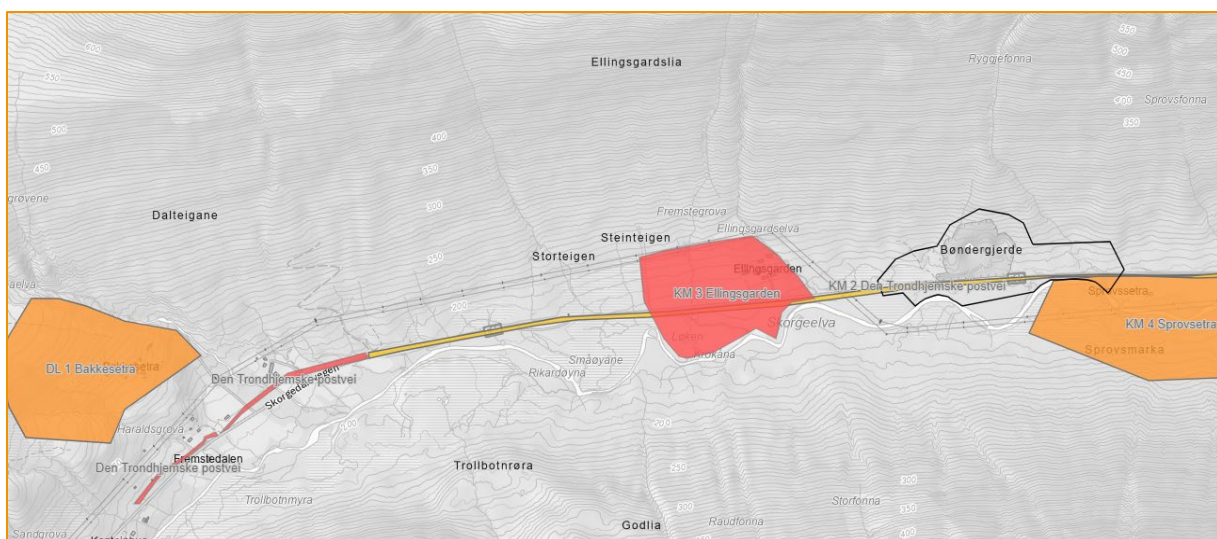
Delområde 3 Ellingsgarden

Delområde 4 Sprovsetra

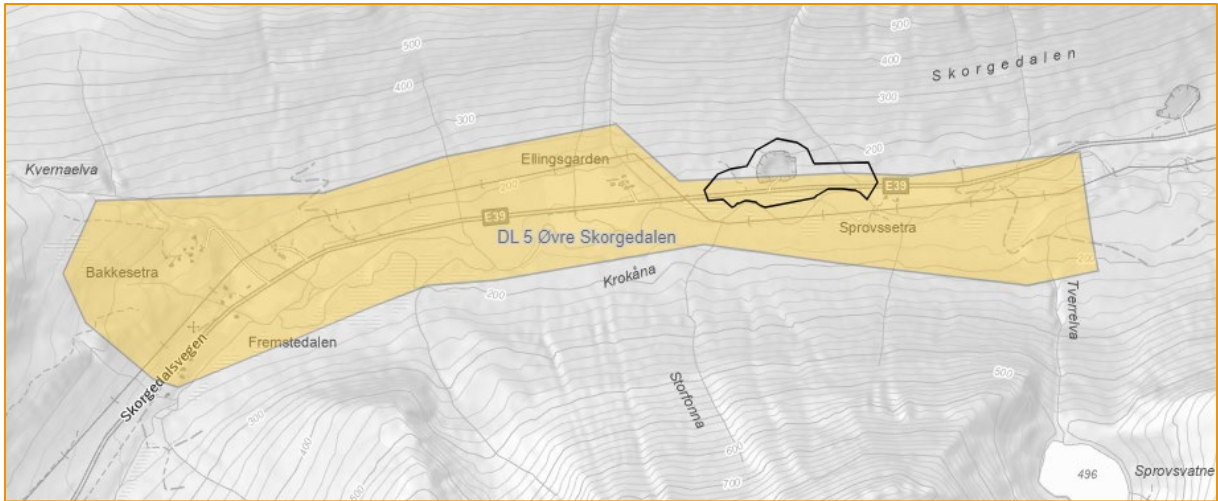
Delområde 5 Skorgedalen

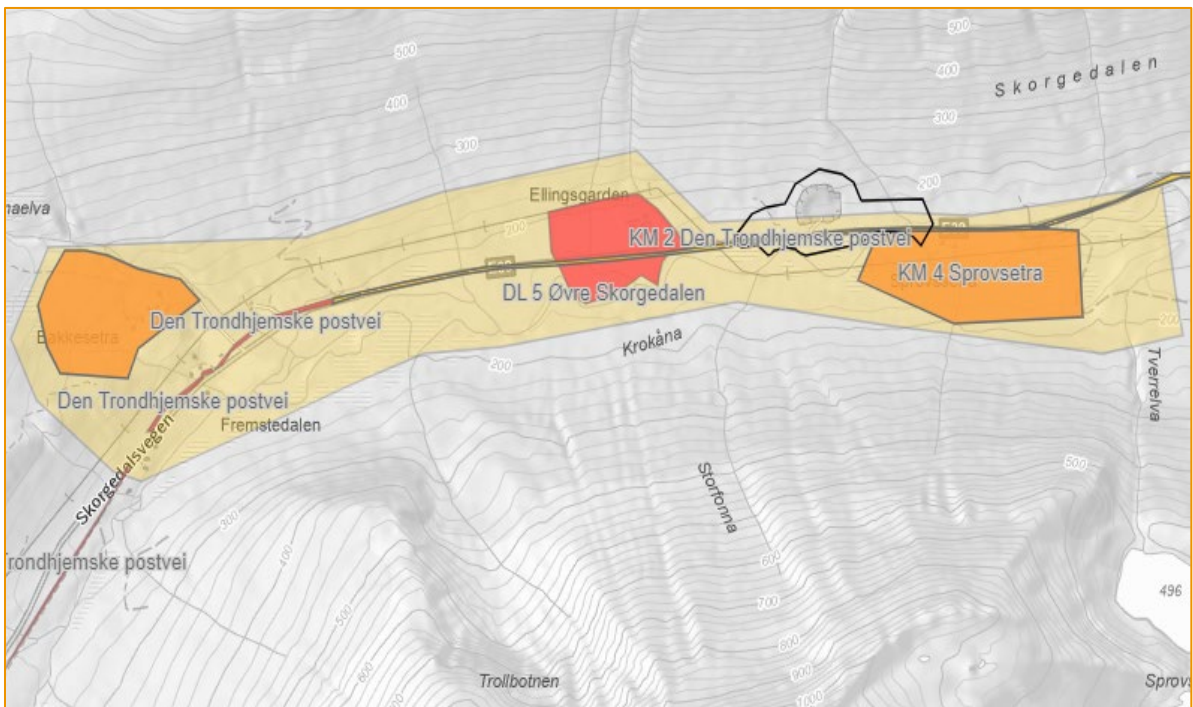
Figur 15 Kart over delområde KM 2,3 og 4 - kulturmiljø.

Figur 16 Kart over delområder KM 1, 2, 3 og 4 - kulturmiljø.

Figur 17 Kart over delområde KL 5 - Kulturlandskapsnivå.

Figur 18 Kart over alle delområder, både kulturmiljø og kulturlandskap.

6.1 Delområde 1: Den Trondhjemske postvei

Kulturmiljø/landskapsnivå. Registreringskategori: infrastruktur

Delområdet er strekning av Den Trondhjemske postvei (Askeladden id. K464).

Den Trondhjemske postvei har stor verdi som samferdselsminne. Vegen er gitt nasjonal verdi i Møre og Romsdal sin fylkesplan for kulturminne (2015), og deler av vegen er med i Statens vegvesen sin nasjonale landsverneplan – *Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminne* (SVV 2002), og har status som statlig listeført kulturminne.

Den Trondhjemske postvei var den første sammenhengende hovedvegen mellom Trondheim og Bergen, og en av de seks nasjonale postrutene i landet. Strekningen mellom Trondheim og Molde ble opparbeidet i 1750-åra, mens strekningen sør for Molde ble vedtatt gjennom kgl.res. i 1785. Over Ørskogfjellet ble strekningen utbyggt alt i 1780-åra. Postvegen var i lang tid den eneste offisielle hovedveg som eksisterte gjennom Vestnes.

Gjennom Vestnes og over Ørskogfjellet ble postvegen bygget i årene 1784-87. Den første traseen ble anlagt på sørøstsiden av Nysæternakken. Denne vegen lå ganske høyt og var tung å holde åpen om vinteren, og ny trase ble derfor stukket alt i 1818, og da på nordsiden av Nysæternakken. Begge parsellene eksisterer i dag, og postvegen eksisterer så å si sammenhengende mellom Sjøholt og Fremstedalen.

Ved planområdet: Øst for Fremstedalen er det bevart en mindre parsell lengst vest ved Ellingsgarden, men denne er utenfor planområdet. Østover herifra og frem til Kjelbotn, er vegen nedbygd og ligger under dagens E39. Det er få/ingen fysiske spor etter den historiske vegen. Det er kun den historiske linjeføringen som i dag er E39 som finnes igjen.

Postvegen inngår i dag i et av Møre og Romsdal fylkeskommunes satsingsprosjekter finansiert av Riksantikvaren - *Ein bit av historia* – der også Statens vegvesen er med som samarbeidspart. Prosjektet har fokus på kartlegging, tilrettelegging og fremtidig bruk av postvegen, og skal gå frem mot Norge sitt tusenårsjubileum i 2030. Mellom Sjøholt over Ørskogfjellet til Fremstedalen er vegen omtrent sammenhengende, men øst for Fremstedalen mangler det mulighet for myke trafikanter å ferdes langs postvegens trasé.

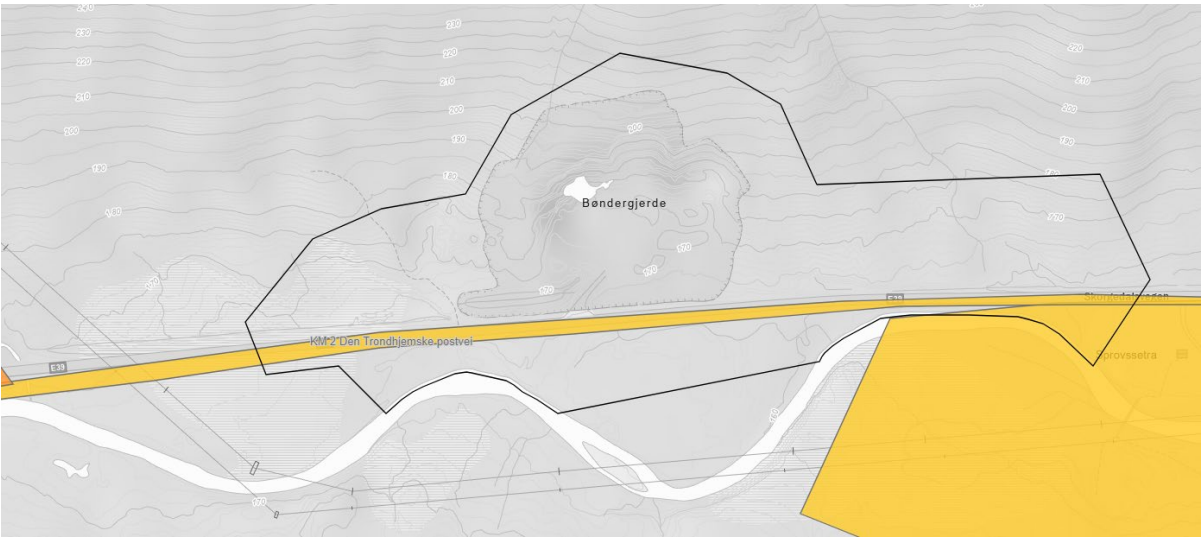
Figur 19 Dagens situasjon sett fra planområdet – ved grustaket. E39 har i dag samme trasé som Den Trondhjemske postvei, og historiske spor er borte. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

Figur 18 Postvegen ved Fremstedalen i 1880-årene, sett østover mot Ellingsgarden og planområdet. Foto Knud Knudsen, eier UiB.

Tabell 6-1 Verdi, påvirkning og konsekvens for delområde KL 4 Den Trondhjemske postvei.

Verdivurdering: Delområde KM 1 Den Trondhjemske postvei						
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi		
▲						
<p>Begrunnelse: Generelt har Den Trondhjemske postvei stor verdi og utgjør en viktig del av landets samferdselshistorie og nasjonsbygging. Strekningen over Ørskogfjellet er både helhetlig og i stor grad sammenhengende, og er et godt eksempel på «det franske prinsipp» med rette veglinjer og tydelig oppbygd veg - som var det dominerende prinsipp innenfor offentlig vegbygging i siste del av 1700-tallet. Men gjennom planområdet derimot er postvegen borte/tapt og nedbygd av dagens E39. En liten parsell finnes lengst vest på Ellingsgarden, men herifra og østover er vegen borte fram til Kjelbotn.</p> <p>Det er kun den historiske linjeføringen som vurderes å ha verdi i planområdet.</p> <p>Delområdet vurderes å ha noe verdi, i nederste del av skalaen.</p>						
						
Tiltakets påvirkning						
Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
▲						
<p>Begrunnelse: Veglinje skal ikke endres, og den historiske linjeføringen vil være som før. Tiltaket medfører ubetydelig endring av delområdet.</p>						
Tiltakets konsekvens						
++	+	0	-	--	---	----
▲						
<p><i>Konsekvensgrad 0 Ubetydelig (0) Liten miljøskade for delområdet</i></p>						

6.2 Delområde 2: Bakkesetra

Kulturmiljø, registreringskategori gårdsmiljø/seterbruk

Delområdet er stølen Bakkesetra med nærmeste stølsvoll. Bakkesetra (gnr. 35) ligger i Skorgedalen, og fra stølen er det god utsikt over dalen, også mot Skorgedalen og planområdet.

Det avgrensa delområdet er et seterbruk bestående av et bygningsmiljø, samt en avgrenset stølsvoll (innmarksområde) med jordbruksspor. Her er også tydelige vegfar, hvor ett av disse, en hulveg, er registrert i Askeladden (Id 270441).

Kulturhistorisk beskrivelse:

Det er ikke gjort funn av automatisk fredede kulturminner ved Bakkesetra, men det er registrert en hulveg fra setertunet og vestover. Slike kan være svært gamle, og ofte vurderes de som automatisk fredete, men i dette tilfelle har den vernestatus uavklart.

Kilder viser at Bakke har vært en ødegård etter Svartedauden (Rekdal 1973: 48). En kort periode rundt 1600 skal det ha vært bosetning her, men er alt i 1646 igjen lagt «øde». I 1661 er Bakke omtalt som seter under gården Gjermundnes (Ivar Brovold 1901:186). Da Gjermundnes ble landbruksskole på 1800-tallet var Bakke landbruksskolens seter. Bakkesetra var i bruk som støl fram til 1942. I dag brukes noen av bygningene til fritidsbruk.

Stølstunet er et klyngetun og bærer preg av at en del av bygningsmassen, som løer og fjøs, er til nedfalls, men også at eldre sel er bygd om til hytter. Bygningene er ikke registrert i SEFRAK, noe som kan virke litt rart i og med alderen på setra. Det er opplysninger om at det skal være, eller har vært, en løe oppført i stein på tunet, men det er uvisst om den finnes ennå. Det er i dag 13 bygninger på Bakkesetra, samt noen tufter. Flyfoto viser at noen av disse er nye etter 1960-tallet.

Stølsvollen og kulturlandskapet er delvis gjengrodd, men er fremdeles lesbart. Setervollen, som er inngjerdet med steingard, er ryddet for stein og har vært brukt som slåttemark. Steingarden skilte mellom innmark og utmark, og beitedyra ble holdt utenfor stølsvollen. Det er også en brønn på stølsvollen.

Det er registrert et vegfar ut fra stølstunet og i retning sørvestover, som har preg av å være en hulvei. Vegen er ikke datert. Det er også en tydelig sti nord-vestover fra tunet, denne av uvisst alder.

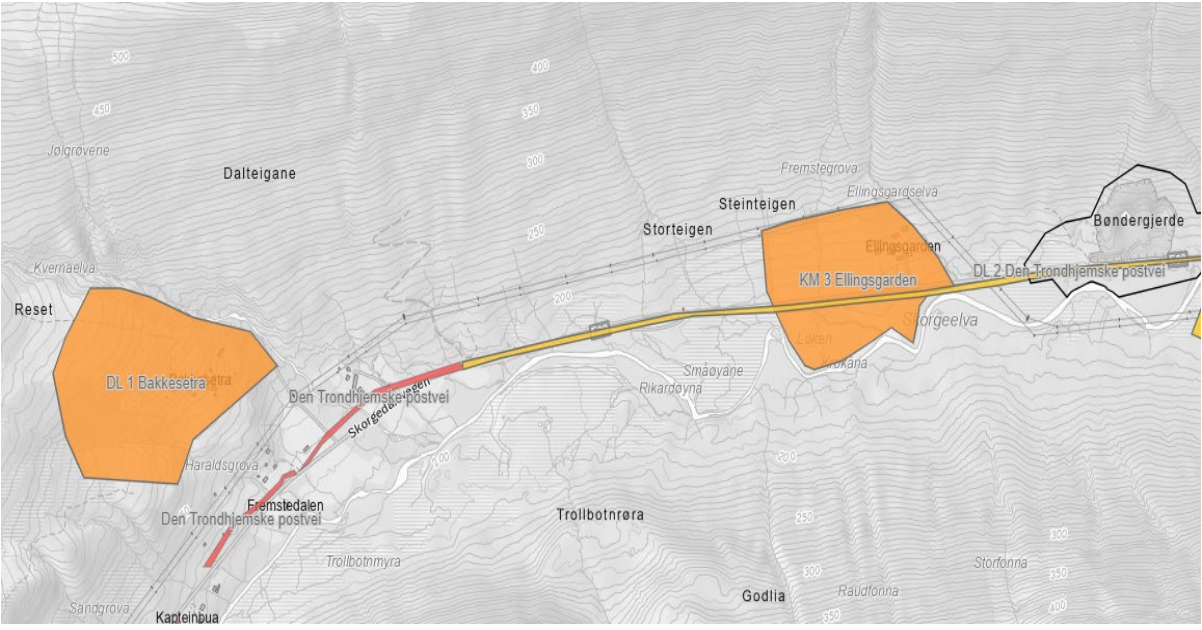

Figur 19 Bakkesetra i midten til venstre, gården Fremstedalen til høyre. Fremstedalen ligger lavere og vil ikke bli påvirket av tiltaket visuelt. Dronebilde Hallgeir Dahle, Statens vegvesen.

Figur 20 Stølsvollen er lite påvirket av moderne inngrep. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

Tabell 6-2 Verdi, påvirkning og konsekvens for Delområde KM 2 Bakkesetra.

Verdivurdering: Delområde KM 2 Bakkesetra				
Kulturmiljø. Registreringskategori stølsmiljø.				
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
▲				
<p>Begrunnelse: Selv om bygningene ikke har særlig høy alder, er bygningsmiljøet et klyngetun, en historisk tunform som har vært vanlig før utskiftingene, men som i dag er mer sjelden. Stølstunet er også lite berørt av moderne inngrep, noe som er med på å forsterke den historiske verdien.</p> <p>Kulturlandskapet er noe preget av gjengroing, men er fortsatt lesbart og tydelig. Bygningsmiljøet og jordbrukslandskapet står i en tydelig sammenheng og har tidsdybde.</p> <p>Kulturmiljøet er vurdert å ha middels kulturhistorisk verdi.</p>				
				
Tiltakets påvirkning				
Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
▲				
<p>Begrunnelse: Delområdet blir ikke direkte berørt av tiltaket, men planforslaget vil være visuelt synlig fra delområdet da det er god utsikt fra Bakkesetra nedover Skorgedalen. På grunn av avstanden vil påvirkningen ikke være særlig stor. Skredvollen skal revegeteres og blir med årene grønn og blir dermed enda mindre synlig. Det vurderes at verdien av delområdet ikke blir redusert.</p> <p>Det vurderes at påvirkningen vil være ubetydelig, men i øvre del av denne skalaen.</p>				

Tiltakets konsekvens						
++	+	0	-	--	---	----
▲						
<i>Konsekvensgrad Ubetydelig (0) Liten miljøskade for delområdet</i>						

6.3 Delområde 3: Ellingsgarden

Kulturmiljø, registreringskategori gårdsmiljø og skysstasjon

Delområdet er gården Ellingsgarden (gnr. 30) med gårdens kulturlandskap. Ellingsgarden var etter 1816/1820 skysstasjon langs Den Trondhjemske postvei.

Kulturmiljøet Ellingsgarden er regionalt verneverdig (*Regional delplan for kulturminner i Møre og Romsdal 2015*, Askeladden ID 227369).

Kulturhistorisk beskrivelse

Det er ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner på gården.

Bygdebokforfatter Olav Rekdal mener at gårdene i øvre del av Skorgedalen må ha vært bosatt i middelalderen, men har blitt lagt øde etter Svartedauden (1349). Gårdene i Skorgedalen virker rett og slett for gamle til å ha blitt ryddet først etter reformasjonen. Etter Svartedauden må området ha vært brukt til havnehager, slåtteland og stølsbol for de omkringliggende gårdene ved Tresfjorden.

Eldste kjente skrivemåten var *Ellingsøen* (1597), noe som kan vise til at tunet lå på teigen som kalles «øyna», en engslette nærmere Skorgeelva. Brukeren den gangen het Elling. Kan hende er han bureisingsmann og at gårdsnavnet stammer fra ham. Hva gården het tidligere er ukjent.

Innmarka på gården er relativt jevn og flat, og har vært lettvinnt å dyrke. Gården har også hatt rikt med tilgang på skog til brensel. Gården har vært utsatt for flere snøskred gjennom årene, noe som har gjort en del skade på skogen. Likevel har tunet unngått skred og ødeleggelser (Ellingsseter 2010:294).

Den Trondhjemske postvei gikk gjennom innmarka på Ellingsgarden. Gården fikk status som skysstasjon på 1800-tallet. I 1816 kom *Lov angaaende Skydsvæsenet i Kongeriget Norge*, som slo fast at det langs hovedferdselsårene skulle opprettes faste skysstasjoner for de reisende. Gården lå 15 km fra skysstasjonen i Ørskog og 11 km fra Vestnes.

Ellingsgarden er en av de få gårdene i Vestnes der husene ennå ligger i et klyngetun (Ellingsseter 2010:291). Bygningene er oppført i tradisjonell byggestil, og den gamle skysstasjonsbygningen har trekk fra trøndersk byggetradisjon (trønderlån).

Gården grenser i øst til gården Sprov, og mot vest med Fremstedalen. Det er fem SEFRAK-registrerte bygninger på Ellingsgarden, alle datert til mellom 1850 og 1886. Dette gjelder våningshus, to løer og et eldhus.

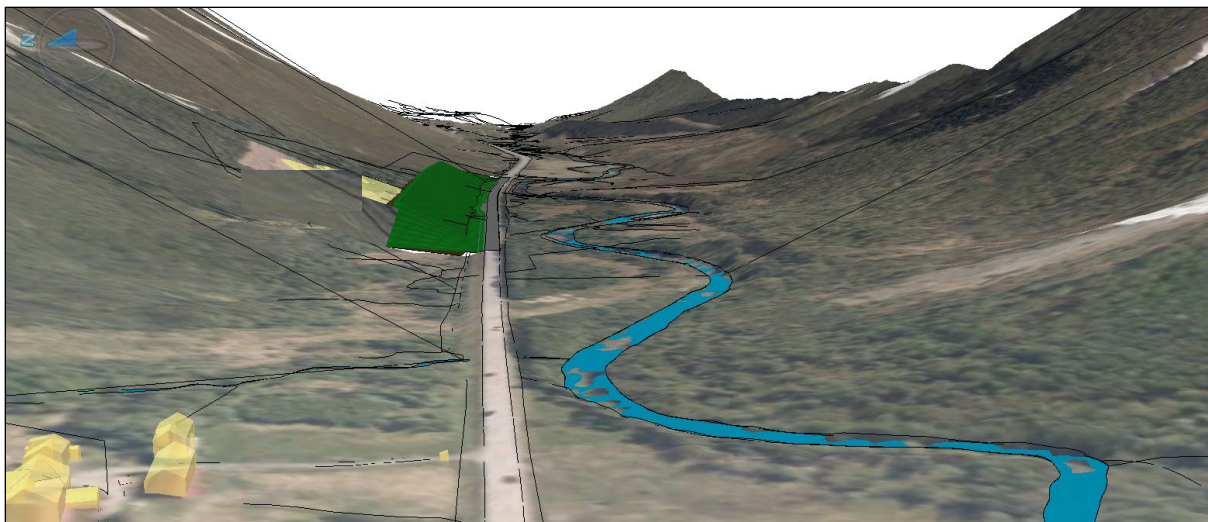
De gamle bygningene og skysstasjonsbygningen står fortsatt, dessverre noe til forfall.

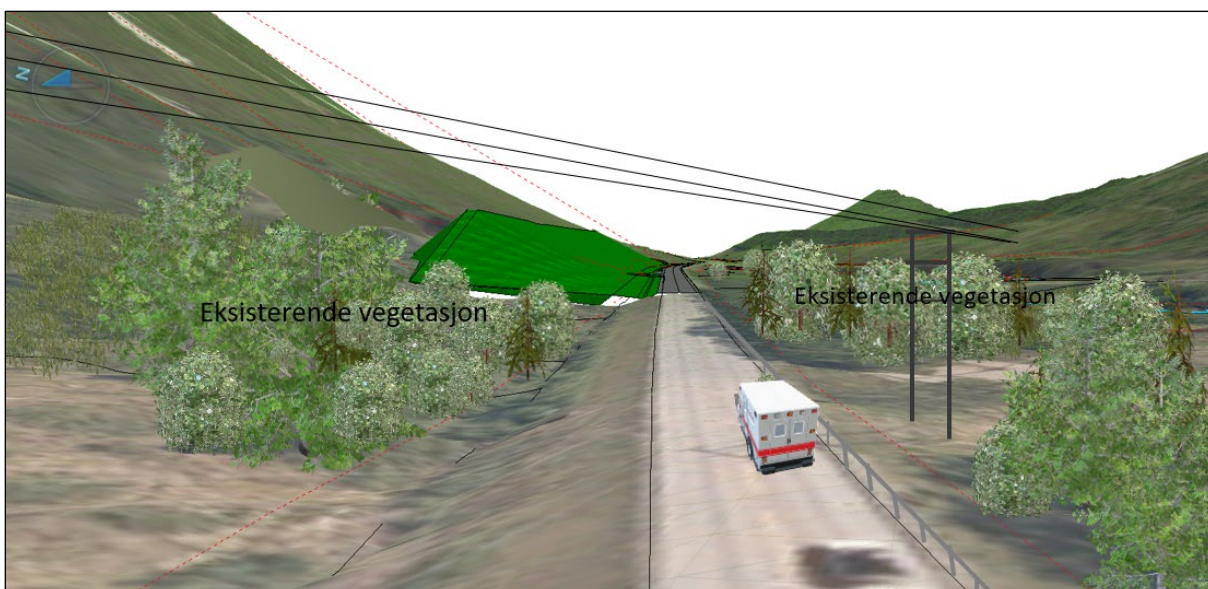
Figur 21 Ellingsgarden skystasjon på 1800-talet. Foto Knud Knudsen, eier UiB.

Figur 22 Ellingsgarden anno i dag. Husene og skystasjonen står fremdeles. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

Figur 23 Ellingsgarden nede til venstre, sett mot skredvullen. I løpet av noen år, trolig i løpet av 5-10 år, vil skredvoll og gjenlagt grustak bli mer grønt og gå mer i ett med landskapet.

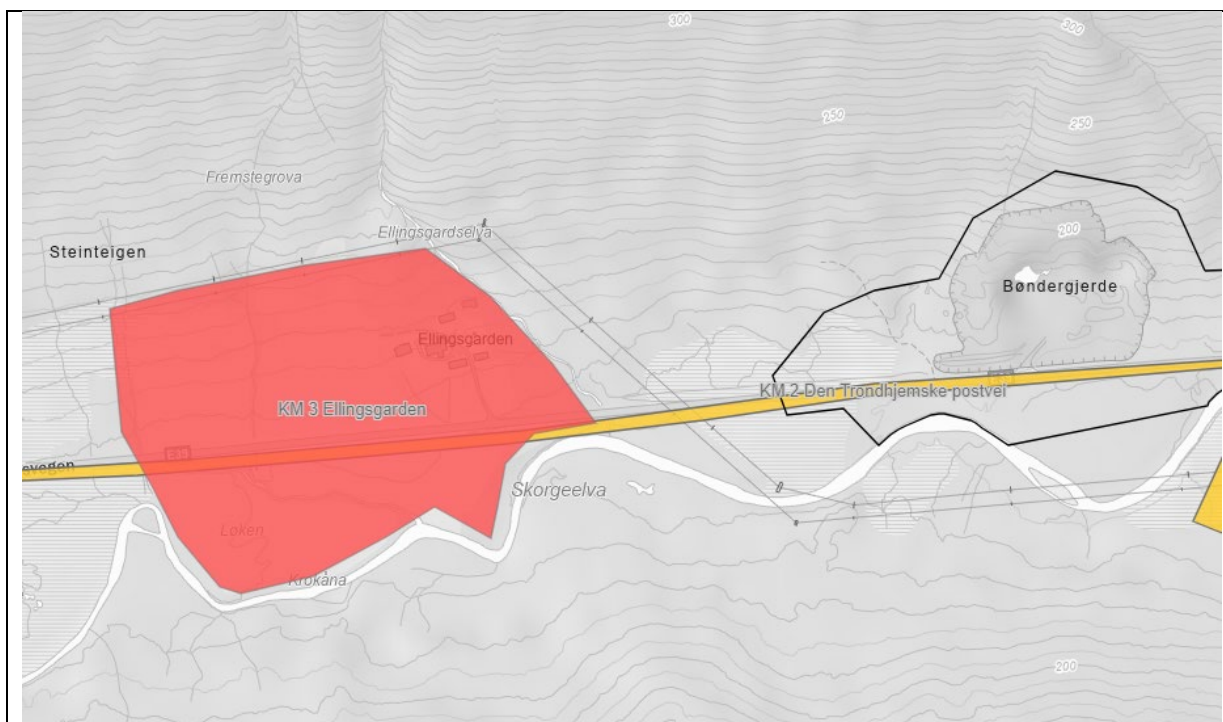

Figur 24 Skredvoll langs E39/E136 sett fra vegen ved Ellingsgarden. Kraftlinje krysser vegen, og ligger mellom gårdstunet og foreslått skredvoll. Eksisterende vegetasjon er vist med tilføydd illustrasjon av buskas.

Tabell 6-3 Verdi, påvirkning og konsekvens for delområde KM 3 Ellingsgarden.

Verdivurdering: Delområde KM 3 Ellingsgarden				
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
▲				
<p>Begrunnelse: Bygningstiljøet på Ellingsgarden inneholder flere eldre bygninger som står i et klyngetun, en eldre tunform som før var vanlig, men som er mer sjelden i dag. Skystasjoner var vanlige langs offentlige hovedveger, men sjeldent så autentiske som i dette delområdet. Kulturmiljøet bærer preg av forfall, noe som trekker ned verdien. Kulturmiljøet er vurdert å ha stor regional betydning og er regionalt vernet. Delområdet vurderes her til å ha stor verdi, men i nedre del av skalaen pga. forfall.</p>				

Tiltakets påvirkning

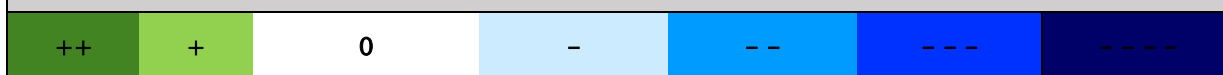
Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet

Begrunnelse: Delområdet blir ikke direkte berørt, men ligger i influensområdet. Tiltaket vil kunne ha noe visuell påvirkning, men den vurderes å være liten til ubetydelig, og ikke medføre forringing av delområdet. Området mellom Ellingsgarden og tiltaksområdet er skogkledd slik at tiltaket trolig blir helt skjult og ikke synlig fra gården. Tiltaket vil medføre endringer av det eldre utmarksområdet til Ellingsgarden og endringer av historiske sammenhenger, men området er også mye endret i dag med både gjengroing av landskapet og grusuttak, slik at påvirkningen vurderes å ikke være særlig stor.

Det vurderes at tiltaket vil kunne gi noe forringing av delområdet, men i nedre del av skalaen.

Tiltakets konsekvens

Konsekvensgrad 1 minus (-) Noe miljøskade for delområdet

6.4 Delområde 4 Sprovsetra

Kulturmiljø, registreringskategori gårdsmiljø/seter

Sprov er en seter som grenser til Ellingsgarden i vest og Kritiseter i øst.

Sprov er et svært gammelt navn, og ifølge stedsnavngransker Ola Stemshaug et av de eldste naturnavn som er kjent fra kommunen. Det er særlig den ubøyde formen som tyder på at navnet er gammelt. Navnet kommer høyst sannsynlig fra elva – Sprovselva, og kan tyde å *springe* eller *renne*. Også andre tolkninger finnes. Bygdebokforfatter Agnar Skeidsvoll (1959: 126) mener det kommer av det lokale ordtaket «å eta eller svelge seg i sprove» - noe som i denne sammenheng kan tyde et «*elva et og svelgjer i seg ei sprove – ei oppdemming i elva*». Det kan også komme av ordet «å spæna», som tyder å sprute. Bygdebokforfatter Olav Rekdal anslår at navnet kan være fra yngre jernalder, noe som ikke er usannsynlig, men som ikke kan bevises. Navnet er også markert i Askeladden ved Sprovsfossen som en tradisjonslokaltet knyttet til et historisk stedsnavn, Askeladden id. 244186

Sprov har tidligere vært egen gård, men det er få opplysninger rundt dette i kildene. Bygdebokforfatter Ivar Rekdal mener Sprov eksisterte som gård før Svartedauden i 1342, men ble lagt øde til liks med både Bakke, Fremstedalen og Ellingsgarden og alle andre gårder i øvre del av Skorgedalen. I hundreårene etter Svartedauden har Sprov fungert som et utmarksbruk for andre gårder, og i 1732 ble Sprov tinglyst som setermark for Vestnesgarden (gnr. 51).

Bortsett fra stedsnavnet er det er ikke registrerte kulturminner her, hverken automatisk fredete kulturminner eller kulturminner fra nyere tid. Trolig er ikke området undersøkt av arkeologer.

I boka *Stølsdrift på Vestlandet* fra 1891 (s. 88) går det fram at det på den tiden var tre sel på Sprov og tre budeier. Bygdebokforfatter Skeidsvoll (1959:524) skriver at det skal ha vært utskifting på Sprov i 1913, men det mangler kart om dette i jordskifteverket arkiv. Kan hende var det felles setertun frem til da, slik som var vanlig i dette området tidligere.

I dag er det to bygninger på Sprov, et sel/hytte og et uthus/løe. Disse er ikke registrert i SEFRAK og er mest trolig satt opp etter 1900. Bygningene vises på flyfoto fra 1964.

Rundt stølshusa er det åpen og rydda innmark som brukes som beitemark. Kulturlandskapet på stølen er åpent og lesbart, og blir aktivt skjøttet, og stølen er fortsatt i bruk som beitemark for storfe. I følge Vestnesavisa 23.august 2023 er Sprov eneste setra som fortsatt har beitedyr i Skorgedalen.

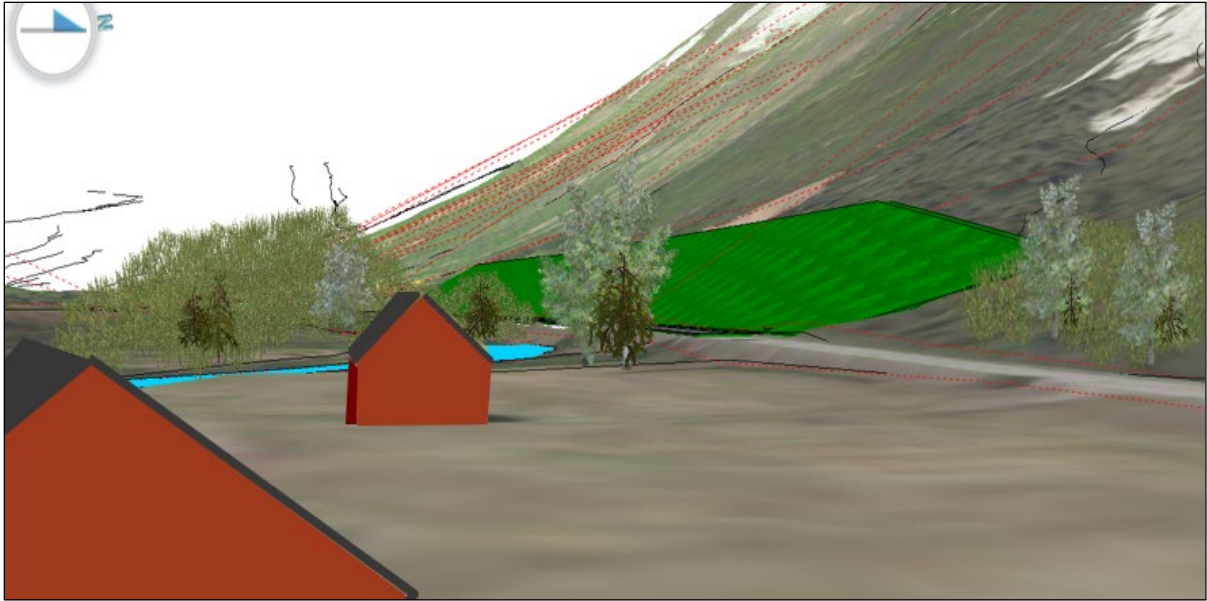
Den Trondhjemske postvei gikk rett gjennom innmarka på Sprov, det samme gjør telegraflinja som fulgte veien. I Sprovsmarka på nordsiden av E39 ble det på 1970-tallet bygget skredsikring med blant annet to rekker med skredkjegler av stein. Det er også omtalt en bunkers fra andre verdenskrig på Sprov.

Figur 20 Stølshuset på Sprovsetra sett sørover mot Blåtinden. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

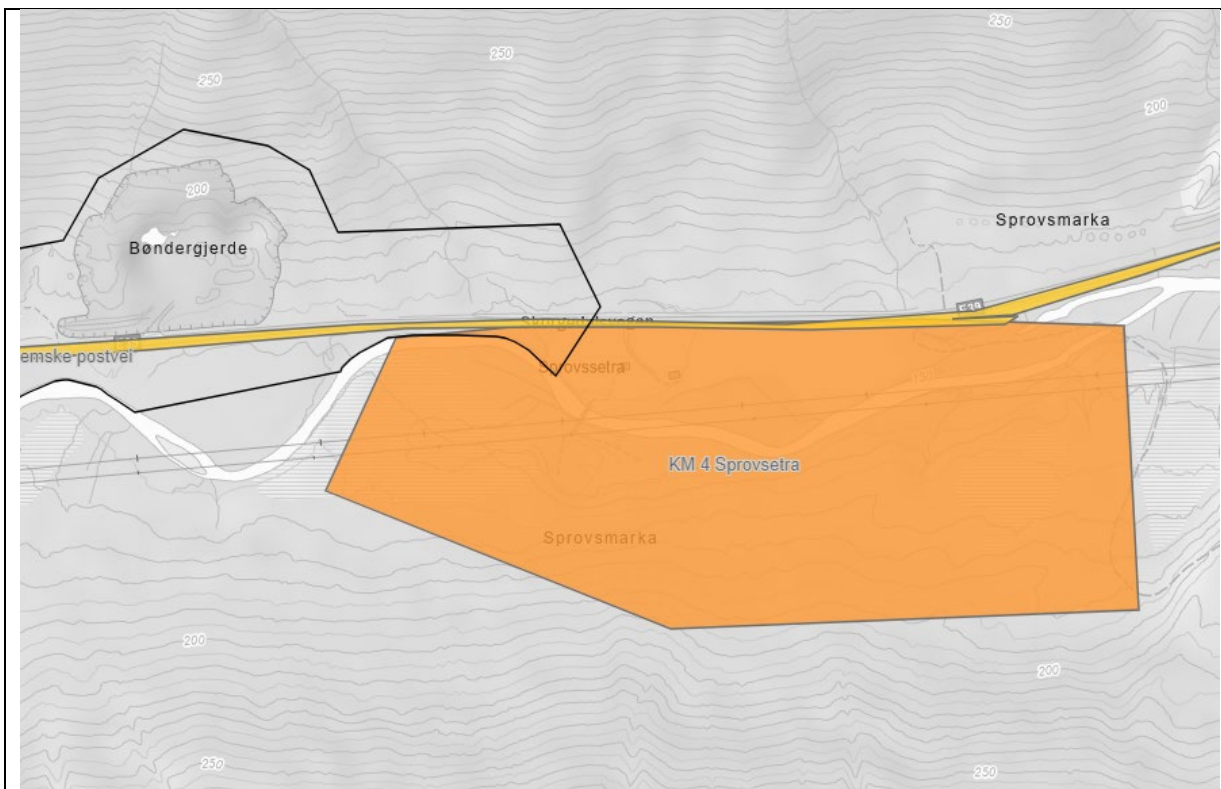
Figur 21 Sprovsetra sett fra E39 i retning sørøst. Foto Tine Eikehaug, Statens vegvesen.

Figur 22 Noe bearbejdet utklipp fra vegmodell viser omtrentlig situasjon sett fra Sprovssetra. Eksisterende vegetasjon er vist.

Tabell 6-4 Verdi, påvirkning og konsekvens for delområde KM 4 Sprovssetra.

Verdivurdering: Delområde				
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
▲				
<p>Begrunnelse: Delområdet med bygninger og omkringliggende kulturmark inngår i en kulturhistorisk kontekst som har vært vanlig i dette området, men som for de fleste tilsvarende støler er langt mindre lesbare i dag og/eller er nedlagt, noe som gir dette delområdet større betydning og opplevelse i lokal sammenheng. Den historiske konteksten er godt lesbar, og navnet er med og gir delområdet stor tidsdybde.</p> <p>Det vurderes at delområdet har middels verdi.</p>				

Tiltakets påvirkning

Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
-----------	--------------------	---------------	-----------	------------------

Begrunnelse: Planområdet berører en liten del av innmarka på Sprov, hvor det skal sikres areal til ny vannkulvert og håndtering av vann. Inngrepet vil svekke sammenhengen i delområdet, uten at dette gir vesentlig tap av lesbarhet. Området vil reetableres som grøntareal etterpå.

Skredvollen vil medføre nærhet og visuell påvirkning på delområdet, og vil bli godt synlig. Skredvollen skal revegeteres og blir grønn på sikt, noe som vil dempe synligheten noe.

Skredvollen vil likevel endre nærområdet og gi tap av kulturhistoriske sammenhenger i landskapet.

Det vurderes at delområdet vil bli noe forringet av tiltaket.

Tiltakets konsekvens

++	+	0	-	--	---	----
----	---	---	---	----	-----	------

Konsekvensgrad 1 minus (-) Noe miljøskade for delområdet

6.5 Delområde 5 Øvre Skorgedalen

Kulturlandskap, registreringskategori Kulturhistoriske landskap.

Øvre del av Skorgedalen består av gårdene Ellingsgarden og Fremstedalen, samt stølene Bakkesetra og Sprov. Området grenser mot Ørskogfjellet i vest, og Kristiseter og Kjelbotn i øst.

I øvre del av Skorgedalen er dalrommet trangere enn lengre nede, mot øst. Dalen er omkranset av høye tindefjell og bratte fjellsider. Skorgeelva renner gjennom dalen. Mye av jorda er morenejord, og noen stede er det skredmasser fra fjellene.

Kulturlandskapet har endret seg mye de siste 50 årene da det meste av gårdsdrift og støling har tatt slutt. Eldre kulturlandskap som innmark, havnehager og beiteområder er i ferd med å gro igjen og blir borte. Her er også felt med planta skog, men meste delen av skogen er kratt og viltvoksende lauvskog. Ved Fremstedalen og Ellingsgarden blir noe av innmarka slått. Ved Sprov er det aktiv beiting av dyr, og innmarka er godt lesbar.

Historisk er dette et område som har hatt langt mer marginale forhold enn gårdene lengre østover ved Tresfjorden. Jordsmonnet er skrint og består av morenemasser, som er tungt å rydde, men gir gode beiteforhold. Men er rikelig med vann fra elva. Ikke utenkelig har området i Skorgedalen i historisk tid vært et større utmarksområde for gårdene ved fjorden.

Bygdebokforfatter Olav Rekdal mener at Skorgedalen må ha vært bosatt en gang i middelalderen, trolig i årene rundt og etter 1100-tallet, men dette årstallet er høyst usikkert. Men gårdene i Skorgedalen ble lagt øde etter Svartedauden (1349) (Rekdal 1973:48). Senere ble de nedlagte gårdene brukt av andre nærliggende gårder til seterbol, slåtteland og havnehager. Olav Rekdal påpeker at de fleste stedsnavnene i Skorgedalen er ganske «unge» og mest knyttet til utmarksbruk, noe som også tyder på at området har vært brukt til nye formål etter svartedauden. Et unntak her er Sprov, som er et veldig gammelt navn.

Det er mange sagn og fortellinger om landskapet og fjellene i Skorgedalen. For eksempel at moreneryggen som kommer ned fra fjellet øst på Sprov langt tilbake i tid må ha fungert som en demning som samlet en hel innsjø derifra og opp til Fremstedalen. Elva har senere gravd seg mer og mer gjennom morenen og vannet har blitt borte. (Kaldhol, H. 1915: s. 34). Det er også stor rasfare fra de bratte fjellsidene, og her går både snø- og steinskred. Et sagn fra Fremstedalen sier at et stort antall personer omkom etter at Sælebotsfonna gikk på 1600-tallet. Fonna har senere fått navn etter dette.

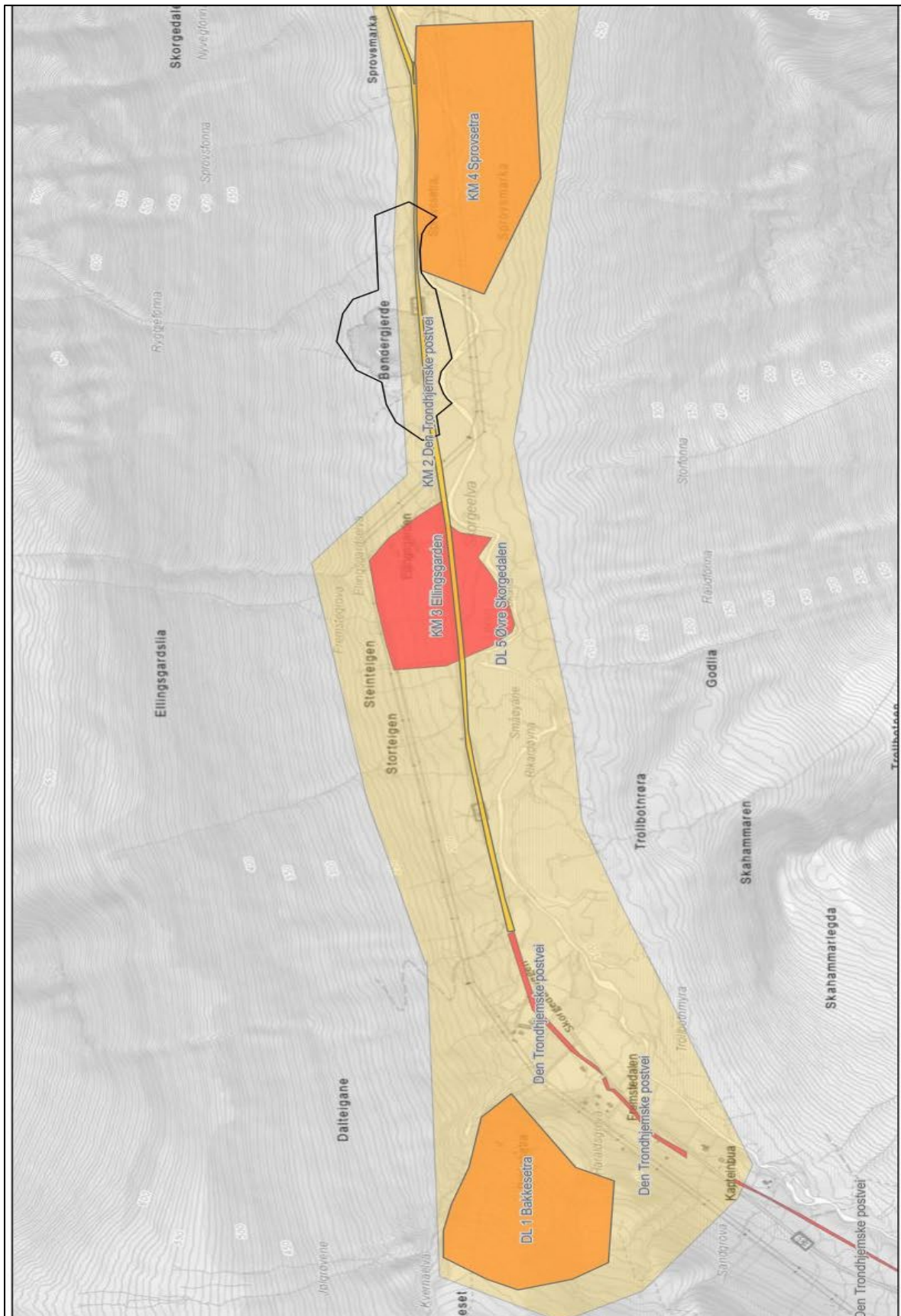
Det ble dyrket korn på gårdene i delområdet, både bygg og harve som var tidlige sorter, men forholdene lå bra og kanskje mer til rette for dyrehold. Morenejorda gav gode beiteforhold, og gode forhold for gras, også oppover Fremstedalsfjellet. En tid var det eget meieri ved Fremstedalen, og området hadde geitehold lengre enn andre steder i området. På 1930-tallet var det så godt som fritt for lauvskog i Skorgedalen, noe som også viser at beitetrykket var stort.

Etter 1950 avtok beite – og jordbruksaktiviteten, og sakte, men sikkert, har kulturlandskapet grodd mer og mer igjen. Med unntak av Sprov, hvor kulturlandskapet fortsatt holdes i hevd, er det nesten umulig å se sporene etter rydningsrøyser og steingarder – spor etter det eldre kulturlandskapet som en gang var her.

Tabell 6-5 Verdi, påvirkning og konsekvens for delområde KL5 Øvre Skorgedalen.

Verdivurdering: Delområde						
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi		
▲						
<p>Begrunnelse: De kulturhistoriske sammenhengene finnes fortsatt, men er noe mindre lesbart da bruken av kulturlandskapet er endret de siste 50 årene. Generelt fremstår området som ganske gjengrodd. Tross gjengroing har området likevel kulturhistoriske sammenhenger som ligger i en kontekst og er av lokal betydning. Utenom grusuttaket og den store kraftlinja tvers gjennom området er det få moderne innretninger.</p> <p>Deler av området fremstår som mer helhetlig, som ved Sprov, hvor kulturlandskapet fortsatt er svært lesbart, og som gir et godt bilde at de kulturhistoriske dimensjoner og den historiske bruken av landskapet. Samme gjelder for Bakkesetra. Her kan man fortsatt oppleve et kulturlandskap som har vært vanlig i de trange fjordbygdene i dette området, og hvor tidsdybden i kulturlandskapet fortsatt er lesbar.</p> <p>Det vurderes at delområdet har noe verdi, i øvre del av skalaen.</p>						
Tiltakets påvirkning						
Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
▲						
<p>Begrunnelse: Tiltaket vil plasseres i et område som allerede er påvirket av moderne inngrep. Plasseringen midt i delområdet og størrelsen på tiltaket vil likevel ytterligere splitte opp det kulturhistoriske landskapet og svekke kulturhistoriske sammenhenger.</p> <p>Det vurderes også at tiltaket berører en mindre viktig del av kulturlandskapet og at delområdet likevel vil kunne fungere som et kulturlandskap uten vesentlig tap av lesbarhet.</p> <p>Det vurderes at delområdet vil bli noe forringet.</p>						
Tiltakets konsekvens						
++	+	0	-	--	---	----
▲						
Konsekvensgrad 1 minus (-) Noe miljøskade for delområdet.						

6.6 Verdikart for delområder

Figur 23 Verdikart for hele plan- og influensområdet. Rødt = Stor verdi, oransje = Middels verdi og gult = Noe verdi.

6.7 Oppsummering verdi

Oppsummering av delområders verdi.

Tabell 6-6 Oversikt over kulturmiljøer (KM) og kulturlandskap (KL) og deres verdier.

Delområder	Vurdering	Verdi
KM 1 Den Trondhjemske postvei	Generelt har Den Trondhjemske postvei stor verdi og utgjør en viktig del av landets samferdselshistorie og nasjonsbygging. Men gjennom planområdet derimot er postvegen borte/tapt og nedbygd av dagens E39. En liten parsell finnes lengst vest på Ellingsgarden, men herifra og østover er veien borte fram til Kjelbotn. Det er kun den historiske linjeføringen som vurderes å ha verdi her.	Noe verdi
KM 2 Bakkesetra	Stølstunet er også lite berørt av moderne inngrep, noe som er med på å forsterke den historiske verdien. Kulturlandskapet er noe preget av gjengroing, men er fortsatt lesbart og tydelig. Bygningsmiljøet og jordbrukslandskapet står i en tydelig sammenheng og har tidsdybde.	Middels verdi
KM 3 Ellingsgarden	Bygningsmiljøet på Ellingsgarden inneholder flere eldre bygninger som står i et klyngetun, en eldre tunform som før var vanlig, men som er mer sjelden i dag. Skysstasjoner var vanlige langs offentlige hovedveger, men sjeldent så autentiske som i dette delområdet. Kulturmiljøet bærer preg av forfall, noe som trekker ned verdien. Kulturmiljøet er vurdert å ha stor regional betydning og er regionalt vernet. Delområdet vurderes her til å ha stor verdi, men i nedre del av skalaen pga. forfall.	Stor verdi
KM 4 Sprovsetra	Delområdet med bygninger og omkringliggende kulturmark inngår i en kulturhistorisk kontekst som har vært vanlig i dette området, men som for de fleste tilsvarende støler er langt mindre lesbare i dag og eller er nedlagt, noe som gir dette delområdet større betydning og opplevelse i lokal sammenheng. Den historiske konteksten er godt lesbar, og navnet er med og gir delområdet stor tidsdybde.	Middels verdi
KL 5 Øvre Skorgedalen	De kulturhistoriske sammenhengene finnes fortsatt, men er noe mindre lesbart da bruken av kulturlandskapet er endret de siste 50 årene. Generelt fremstår området som ganske gjengrodd. Tross gjengroing har området likevel kulturhistoriske sammenhenger som ligger i en kontekst og er av lokal betydning. Utenom grusuttaket og den store kraftlinja tvers gjennom området er det få moderne innretninger. Deler av området fremstår som mer helhetlig, som ved Sprov, hvor kulturlandskapet fortsatt er svært lesbart, og som gir et godt bilde av de kulturhistoriske dimensjoner og den historiske bruken av landskapet. Samme gjelder for Bakkesetra. Her kan man fortsatt oppleve et kulturlandskap som har vært vanlig i de trange fjordbygdene i dette området, og hvor tidsdybden i kulturlandskapet fortsatt er lesbar.	Noe verdi

6.8 Oppsummering verdi, påvirkning og konsekvens - samletabell

Tiltakets samlede verdi, påvirkning og konsekvens for skredvollen.

Tabell 6-7 Samletabell for fagtema Kulturarv

Vurdering av påvirkning med konsekvens				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
Delområde KL 1 Den Trondhjemske postvei	Noe verdi	Ubetydelig	Postvegen ligger under E39 gjennom planområdet og verdien er knyttet til linjeføringen. Veglinje skal ikke endres, og den historiske linjeføringen vil være som før. Tiltaket medfører ubetydelig endring av delområdet.	Liten miljøskade for delområdet (0)
Delområde KM 2 Bakkesetra	Middels verdi	Ubetydelig	Delområdet blir ikke direkte berørt av tiltaket, men tiltaket vil ha visuell påvirkning for delområdet da det er god utsikt fra Bakkesetra nedover Skorgedalen. Den visuelle påvirkningen vil derfor være relativt liten. Skredvollen skal revegeteres og blir med årene grønn og dermed enda mindre visuell skjemmende.	Liten miljøskade for delområdet (0)
Delområde KM 3 Ellingsgarden	Middels verdi	Noe forringet	Delområdet blir ikke direkte berørt, men ligger i influensområdet og er lokalisert på gårdens utmark. Tiltaket vil kunne ha noe visuell påvirkning, men den vurderes å være liten til ubetydelig. Området mellom Ellingsgarden og tiltaksområdet er skogkledd slik at tiltaket trolig blir skjult og lite synlig fra gården. Tiltaket vil likevel endre opplevelsen av delområdet da det medfører til dels store endringer av utmarksområdet til Ellingsgarden. Men området er også mye endret i nyere tid med både gjengroing av kulturlandskapet og etablering av grusuttak, slik at påvirkningen vurderes å ikke være særlig stor.	Noe negativ konsekvens (-)
Delområde KM 4 Sprovsetra	Noe verdi	Noe forringet	Delområdet blir noe direkte og vil medføre noe tap av kulturmiljøet. Tiltaket vil medføre en visuell påvirkning. Skredvollen vil bli synlig fra delområdet. På sikt bli skredvollen bli grønn og gå mer i ett med landskapet. Utformingen av skredvollen som et nytt stort element i det trange dalrommet vil endre den kulturhistoriske opplevelsen av delområdet.	Noe negativ konsekvens (-)
Delområde KL 5 Øvre Skorgedalen	Noe verdi	Noe forringet	Tiltaket vil plasseres i et område som allerede er påvirket av moderne inngrep. Plasseringen midt i delområdet og størrelsen på tiltaket vil likevel ytterligere splitte opp det kulturhistoriske landskapet og svekke kulturhistoriske sammenhenger. Det vurderes også at tiltaket berører en mindre viktig del av kulturlandskapet og at delområdet og likevel vil kunne fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet.	Noe negativ konsekvens (-)

6.9 Referansealternativet (null-alternativet)

Tiltaket blir vurdert opp mot et referansealternativ (null-alternativ). Dette alternativ innebærer at tiltaket ikke blir bygd og at dagens situasjon beholdes.

6.10 Sammenstilling av konsekvenser

Tabellen nedenfor sammenstiller konsekvensene:

Tabell 6-8 Avveining og rangering av samlede konsekvenser for fagtema Kulturarv for skredvoll, etter tabell 6-4 i håndbok V712

Delområde	Alt. 0	Alternativ med skredvoll
Delområde KM1	0	Liten miljøskade for delområdet
Delområde KM1	0	Liten miljøskade for delområdet
Delområde KM3	0	Noe miljøskade for delområdet
Delområde KM4	0	Noe miljøskade for delområdet
Delområde KL5	0	Noe miljøskade for delområdet
Avveining		Et nullalternativ vil være best da dette ikke vil medføre noe miljøskade for delområder.
Samlet vurdering	0	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	2
Forklaring til rangering		Dagens situasjon, referansealternativet, er det beste for tema kulturarv da det gir ingen endring som påvirker kulturmiljø eller kulturlandskap negativt. Dagens situasjon der deler av planområdet er et grustak er også et moderne inngrep i kulturlandskapet, men skredvoll er et langt større inngrep som vil påvirke og svekke kulturhistoriske sammenhenger.

7 Miljøoppfølging

Punkt som bør tas inn i ytre miljøplan (YM-plan) for tiltaket:

- Terrenginngrep for å tilpasse nytt terreng rundt dagens massetak og den nye skredvollen skal utføres på en skånsom måte
- Revegetering og tilsåing skal utføres med stedstilpasset plantemateriale for å tilpasses tilstøtende arealer
- Vegetasjon/skog skal i mest mulig grad bevares, spesielt langs bekker og myr, og som skjerm mellom omkringliggende områder og skredvoll.
- De midlertidige bygge- og anleggsområdene skal ikke ryddes for skog/vegetasjon før det er endelig avklart om det er behov for å ta dem i bruk. Det skal lages en avskogingsplan/rigg- og marksikringsplan før anleggsstart
- Anleggsområder skal holdes ryddig ved behov for å unngå skjemmende områder
- Minst mulig berøring av delområdet på Sprov, og unngå nye, synlige inngrep og installasjoner på innmarka.
- Unngå å ta ned trær som kan «skjule» skredvoll sett fra Sprov og Ellingsgarden.
- Ta hensyn til beitende dyr ved Sprov.
- Marker plangrense på innmarka ved Sprov.
- Det kan bli en del støy i anleggsfasen.

8 Referanser

Tilgjengelig bakgrunnsinformasjon er hentet fra eksisterende databaser og rapporter, planprogrammet, kommuneplaner, befaringer og fagtradisjoner, etc.

Askeladden.no <http://askeladden.ra.no>

Brovold, Ivar 1901: *Topografisk beskrivelser av Vestnæs Prestegjeld*.

Eidhamar, Kristine 1995: *Seterliv i Tresfjord*.

Ellingsseter; Per Bjørn 2010: *Gards- og slektshistorie for Vestnes kommune, band 4 Skorgen*.

Gjelsten Bernt 2022: *Sprov i Skorgedalen – stadnamn og segner*. I *Årsskrift for Vestnes sogelag 2022*.

Gjære, Tore 2020: *Over Ørskogfjellet i gamle dager. Om postruter og vegbygging på Sunnmøre og i Romsdal*.

Forskrift om konsekvensutredning for planer etter plan- og bygningsloven: [Forskrift om konsekvensutredninger](#)

Kaldhol, H. 1915: *Jordbunden i Tresfjord*

Lov om kulturminner (Kulturminneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50>

Møre og Romsdal fylkeskommune 2015: *Regional delplan for kulturminne Møre og Romsdal*

Møre og Romsdal fylkeskommune 2020: *Tilstandsrapport Den Trondhjemske postvei Vestnes kommune*

Postvegen [Vestnes | Den Trondhjemske postvei](#)

Plan og bygningsloven (PBL): [Plan- og bygningsloven](#)

Rekdal, Olav 1973: *Tresfjord 1. Gards- og slektshistorie for Vestnes – Tresfjord*.

Skeidsvoll, Agnar 1959: *Bygdebok for Tresfjorden*.

Statens vegvesen 2002: *Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner*.

Statens vegvesen 2021: Håndbok V712 Konsekvensanalyser.
<https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/handboker/hb-v712-konsekvensanalyser-2021.pdf>

St.meld. nr. 16 (2004-2005): *Leve med kulturminner*

St.meld. nr. 35 (2012-2013): *Framtid med fotfeste*.

St.meld. 16 (2019-2020): *Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold*

Sylte, Christ Allan 1999: *Tendenser i romsdalsk byggeskikk*. Artikkel i *Årbok for Romsdalsmuseet 1999*.

E39/E136 Ryggjefonna, skredsikring. Skorgedalen i Vestnes kommune. Konsekvensutredning. Kulturarv.

Unimus, Universitetsmuséenes samlingsdatabase: <https://www.unimus.no/>

Vestnes kommune: *Kulturarvplan for Vestnes kommune - handlingsdelen (2019-2022)*

Vestnes kommunes nettside www.vestnes.kommune.no

